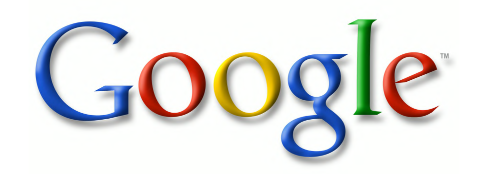

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

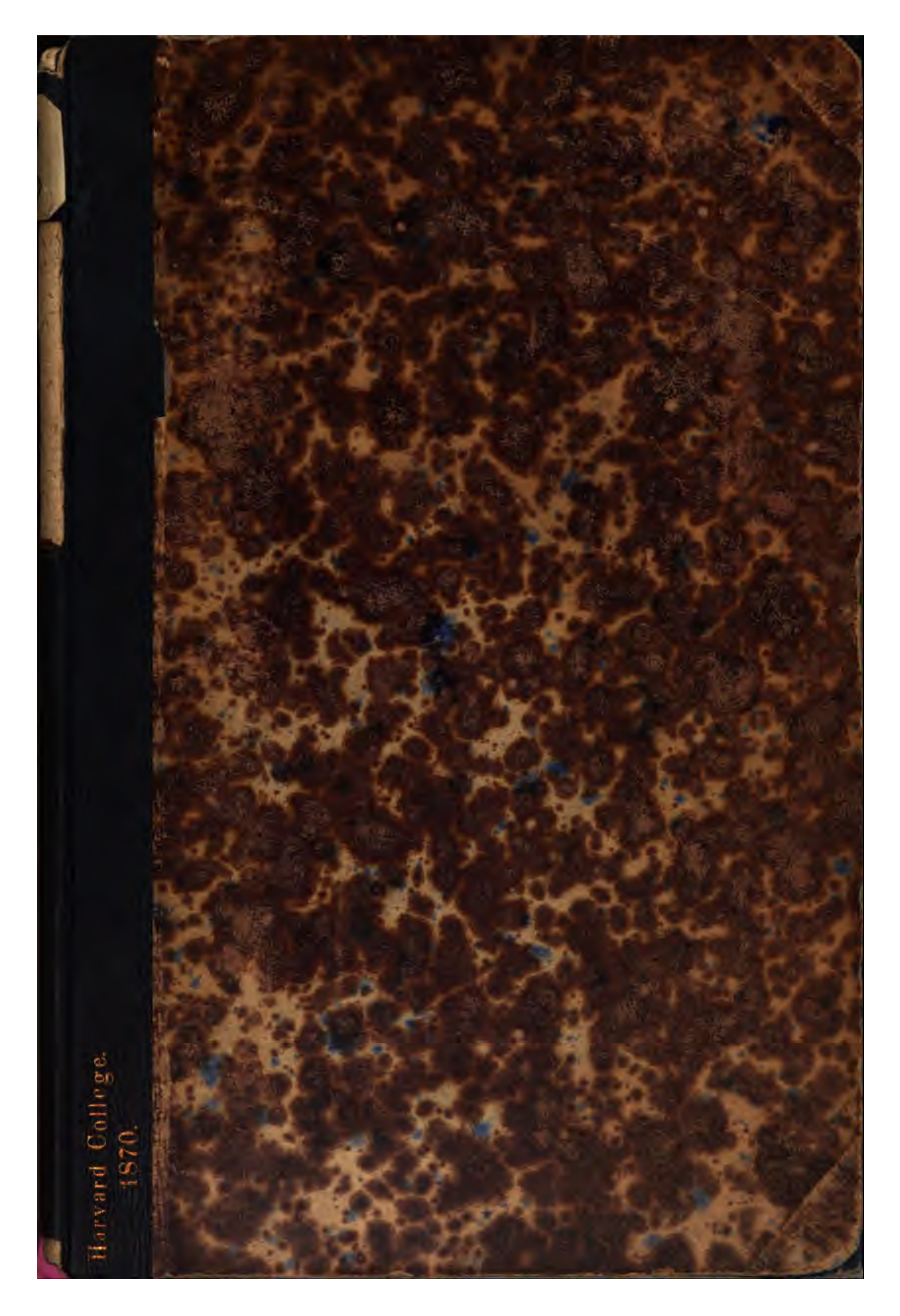
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Harvard College.
1870.

Gg 1.30

[redacted]

SIGILL: COLL: HARVARD: CANTAB: NOV: ANGL: 1650

CHRISTO ET ECCLESIAE

BOUGHT WITH

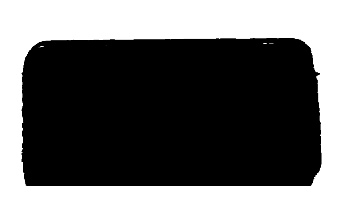
THE INCOME FROM THE

SUBSCRIPTION FUND

BEGUN IN 1858.

23 Jan. 1873.

6

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

CL. GALENI

LIBRUM

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

SCRIPSIT

JOHANNES MARQUARDT.

LIPSIAE

APUD S. HIRZELIUM

MDCCCLXX.

Gg1.30

1873, Jan. 23.
Subscription Fund.

FRIDERICO BERGER

PRAECEPTORI CARISSIMO

D. D. D.

AUCTOR.

I.

Claudium Galenum Pergamenum medicum omnium, quos antiquitas tulit, scriptorum feracissimum fuisse et apud omnes constat et imprimis ab Athenaeo[1] confirmatur, qui tot eum commentarios conscripsisse narrat, ut omnes qui ante eum scripsissent longe superaret. Ut omittam libros ad materiam medicam pertinentes, propter quos non sine jure a medii aevi viris doctis vel διασημότατος vel θαυμασιώτατος ἰατρὸς appellabatur, eos tantum respicias velim, quibus de sola philosophia haud male meritus est. Titulos eorum per septem capita in libro quem de propriis scriptis confecit digestos videbis. Sunt in his commentarii in diversissima scripta Platonis, Aristotelis, Theophrasti, Chrysippi, aliorum, qui quod omnes temporum injuria interierint, certe maxime dolendum est. His aliisque scriptis suis jam temporibus maximam sibi gloriam parabat, atque a posterioris aevi hominibus doctis dignus habitus est, qui non minor philosophus quam medicus existimaretur. Immo Alexander Aphrodisiensis[2] in illo admirando eo usque processisse videtur, ut eundem ei in philosophia locum attribueret, quem principes philosophorum Plato et Aristoteles obtinuerunt.

Quod etsi huic largiri non possumus, tamen non recte ei judicare mihi videntur, qui Galeni scripta neglegere se posse credunt. Nam quamquam his concedendum erit, novi quidquam in

---

[1] Lib. I, 1, e.

[2] Comm. in Aristot. topic. VIII, cap. I. pag. 262 Ed. Venet. „οἷον Πλάτωνι ἢ Ἀριστοτέλει ἢ Γαληνῷ."

Cf. Sprengel, „Beiträge zur Geschichte der Medicin." tom. I. pag. 118.

I.

Claudium Galenum Pergamenum medicum omnium, quos antiquitas tulit, scriptorum feracissimum fuisse et apud omnes constat et imprimis ab Athenaeo[1] confirmatur, qui tot eum commentarios conscripsisse narrat, ut omnes qui ante eum scripsissent longe superaret. Ut omittam libros ad materiam medicam pertinentes, propter quos non sine jure a medii aevi viris doctis vel διασημότατος vel θαυμασιώτατος ἰατρός appellabatur, non tantum respicias velim, quibus de sola philosophia haud male meritus est. Titulos eorum per septem capita in libro quem de propriis scriptis confecit digestos videbis. Sunt in his commentarii in diversissima scripta Platonis, Aristotelis, Theophrasti, Chrysippi, aliorum, qui quod omnes temporum injuria interierunt, certe maxime dolendum est. His aliisque scriptis suis jam temporibus maximam sibi gloriam parabat, atque a posterioris aevi hominibus doctis dignus habitus est, qui non minus philosophus quam medicus existimaretur. Immo Alexander Aphrodisiensis[2] in illo admirando eo usque processisse videtur, ut eundem ei in philosophia locum attribueret, quem principes philosophorum Plato et Aristoteles obtinuerunt.

Quod etsi huic large [illegible], tamen non recte eum judicare mihi videntur, qui [illegible] neglegenter [illegible] dunt. Nam quamquam [illegible] erit, novi quidquam [illegible]

---

[1] Lib. I, 1, e.

[2] Comm. in Aristot. [illegible] pag. [illegible] Ed. Venet. [illegible] Πλάτων ἢ Ἀριστοτέλης [illegible]

Cf. Sprengel, „Beiträge zur Geschichte der Medicin," tom. I, pag. [illegible]

philosophia Galenum vix invenisse, tamen ad illustrandam et augendam non philosophiae tantum historiam, sed etiam antiquitatum scientiam haud parvos fructus ex eo percipi posse, quis est qui neget? Itaque eo magis miremur necesse est, quod hunc uberrimum fontem homines docti hucusque fere totum intactum reliquerunt. Etenim si obiter tantum Pergameni libros inspexerimus, corruptissimos eos atque mirum quantum depravatos esse intellegemus. Quamquam igitur vix credibile videtur, umquam fore ut omnia Galeni fere innumera scripta a sordibus, quibus impleta hucusque jacuerunt jacentque, purgentur, tamen non plane de hac re desperandum videtur. Namque permulta, ut ita dicam, jam inter legendum facili negotio emendaveris, permulta tamen non sine accuratissima diligentia et codicum auxilio. Atque extant sane satis bona subsidia, quae ei qui Galeno emendando operam navare volet, optime succurrant. Hoc me ipsum expertum habere summo opere gaudeo.

Nam cum pater carissimus ante hos quinque annos locum [1] quendam Galeni qui de horologiis veterum est emendatum in lucem edidisset, hoc libello accuratius perlustrato, brevi mihi persuadebam, codicem, quo in restituendis verbis usus erat, neque ab ullo umquam editore Galeni inspectum et vere optimae notae esse. Qua re in spem adductus, fore ut ego quoque aliquando ejusdem codicis auxilio ad Galenum emendandum aliquantulum afferre possem, a patre liberalissimo impetrabam, ut totum mihi commentarium, cujus locus ille de horologiis particula est, cum codice conferendum curaret. Quo satis molesto munere egregia cum diligentia perfuncti sunt viri hujus rei peritissimi A. Wilmanns et H. Hinck, quibus ob hanc rem gratias ago quam maximas.

Nec spes me fefellit, cum multo majores quam quos expectaveram fructus ex illis collationibus perceperim. Quantum igitur partim ex codice partim ex conjectura ad librum Galeni restituendum profecerim, jam occasione data, hoc specimine prolaturus sum.

Libelli quibus tractandis operam navabimus in Kuehniana

---

[1] J. Marquardt: Galeni locus qui est de horologiis veterum emendatus et explicatus. Gothae 1865.

editione Medicorum graecorum operum volumine quinto sub hisce titulis extant:

1) Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἰδίων παθῶν.

2) Περὶ διαγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐν τῇ ἑκάστου ψυχῇ ἁμαρτημάτων.

Alterum librum artissime cum altero cohaerere et postea demonstrabimus et ipsius Galeni verbis confirmatur. Citat enim ambos libros duobus[1] locis uno eodemque titulo, atque primum quidem de libris propriis (tom. XIX pag. 45) hisce verbis:

περὶ τῶν ἰδίων ἑκάστῳ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων τῆς διαγνώσεως β'; tum

in libro de humoribus tom. XIII, pag. 335:

εἴρηται ἡμῖν καθ' ἓν ἰδίᾳ βιβλίον περὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν.

Galenus ipse nulli suorum librorum quidquam superscripsisse videtur.[2] Itaque non mirandum est, si aliis locis ipse aliis verbis in inscribendo libro usus est. Id tamen ex illius verbis intellegimus, ipsum eum ambos libros uno corpore comprehendisse. Et si quis titulum quaerit, quo hic liber inscribendus sit, non nimis procul a Galeni sententia discedere nobis videmur titulum in hunc fere modum restituentes:

περὶ τῶν τῇ ψυχῇ ἑκάστου ἰδίων παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων

quamquam de singulis verbis dubitari potest.

Utrumque librum uno titulo comprehendendum esse praeterea ex ipsius commentarii consilio ac compositione luce clarius apparet.

Pertinet enim hic liber περὶ παθῶν καὶ ἁμαρτημάτων ad doctrinam de affectibus animi, quam in Stoicorum potissimum philosophia praecipuum locum obtinuisse et constat et ab Laertio

---

[1] Hinc apparet, Ackermannum maxime erravisse cum in historia literaria Galeni (tom. I, p. CXLV) contenderet, librum περὶ παθῶν ab ipso Galeno non citari, indeque concluderet, hunc librum post illum de propriis libris esse conscriptum.

[2] Cf. de libr. propr. XIX, p. 11: ἐγὼ δ' ἁπλῶς δοὺς τοῖς μαθηταῖς οὐδὲν ἐπέγραψα καὶ διὰ τοῦθ' ὕστερον εἰς πολλοὺς ἀφικομένων ἄλλος ἄλλην ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο.

Diogene disertis verbis comprobatur (in libro septimo § 84) „τὸ δ'ἠθικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας διαιροῦσιν εἴς τε τὸν περὶ ὁρμῆς καὶ εἰς τὸν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τόπον καὶ εἰς τὸν περὶ παθῶν. Idem Galenus testatur tom. V, pag. 469 et his quidem verbis: „τῷ περὶ τῶν παθῶν δόγματι καὶ τοῦ περὶ τῶν ἀρετῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένου" ubi conferenda sunt Posidonii verba.

Iam si commentarium recte intellegere velimus, necesse erit, ut paucis qui qualesque affectus sint demonstremus. Atque cum Stoici priores definiendis dividendisque affectibus majore ex parte operam dedisse videantur, posteriores tamen potius quaesivisse, quò modo affectus in animo orerentur, quaque ratione eis optime medendum esset, primum quaeramus, utrum Galenus affectus accuratius definierit, necne?

Extant sane multi eique certi loci, quibus de definiendis illis eum cogitasse demonstretur. Atque, ut a principali vocis πάθος notione exordiar, in Definitionibus medicis (tom. XIX, pag. 386) haec scripta sunt: „πάθος ἐστὶ παραποδισμὸς τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας νοσώδης ἤ τινος ἤ τινων ἢ μιᾶς ἢ πάντων τῶν τῆς φύσεως ἐνεργημένων."

Quam definitionem si a corpore ad animam transtuleris, significat πάθος impedimentum quoddam alicujus animi actionis, quod, quia contra naturam est, morbosum dici potest. Iam vero ex Galeni sententia, qui hac in re cum Platone (cf. de republ. lib. IV.) maxime consentit, duas in anima facultates habemus, alteram ratione praeditam, alteram ratione carentem.

Si igitur impetus nobis a natura insitos, nimirum rationis expertes recta cum ratione sequamur, ad verum finem perveniemus; sin vero ratione posthabita naturalibus illis appetitibus totos nos dederimus, facile fieri poterit, ut a recta via cursus noster deflectat, quoniam a natura ad utrumque seu bonum seu malum appetendum apti sumus. Cf. t. V, p. 597: ἐχόντων δὲ φύσει τὰς ὁρμὰς ταύτας ἐφ' ἑκάτερον — sc. τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν et τὸ φαινόμενον κακόν —. Et ista quidem a recta via aberratio naturalis impetus impedimentum est, quod homines ab assequendo summo fine retinet. Quem animi motum qui procul a ratione ad malas libidines nos adducturus est vitium ipsum dicit. Itaque definit Galenus (V, p. 372) vocem πάθος: „ἀπειθὴς δέ ἐστι τῷ λόγῳ κίνησις ψυχῆς."

Est enim proprium affectus, ut pag. 388 addit, τὸ χωρὶς λόγου κινεῖσθαι τὴν ψυχήν.

Attamen is, cujus anima non nisi ratione movetur, in tales affectus incidere nequit, quippe cum rationem, quae aut sana et vera aut prava et falsa suadeat, aut virtus subsequatur necesse sit, aut falsae opinationes et errores, quae ἁμαρτήματα vocat. Itaque suo jure Epicureum Antonium (pag. 2) reprehendit, quod parum clare inter πάθη et ἁμαρτήματα distinxerit. Sunt enim, ut pag. 385 dicit, τὰ μὲν ἁμαρτήματα μοχθηραὶ κρίσεις, καὶ ὁ λόγος ἐψευσμένος τῆς ἀληθείας καὶ διημαρτημένος, τὸ δὲ πάθος οὐδὲν μὲν ἡμαρτημένον, οὐδὲ παρορώμενον κατὰ τὸν λογισμόν.

Cum igitur hac in re maxime a principibus Stoicorum Zenone et Chrysippo discedat, — quorum hic (cf. pag. 305) non ἁμαρτήματα solum sed etiam ipsos affectus κρίσεις appellabat, ille ἁμαρτήματα quidem κρίσεις esse dicebat, πάθη vero τὰ κρίσεσιν ἐπιγιγνόμενα (cf. pag. 429) — Galenus prorsus cum Posidonio facit qui (pag. 429) „ἀμφοτέροις διενεχθεὶς ἐπαινεῖ τε ἅμα καὶ προσίεται τὸ Πλάτωνος δόγμα τὰ πάθη δεικνύων εἶναι κινήσεις τινὰς ἑτέρων δυνάμεων, ἃς ὁ Πλάτων ὠνόμασεν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ.

Quanta harum vocum — πάθη et ἁμαρτήματα — dissimilitudo sit, jam clarius apparebit, si quaesiverimus, qua ratione utrumque vitium in anima oriatur.

Appellant Graeci facultatem animi, quae ratione indiget, ‚ἄλογον'. Cui voci duplex inest significatio, de qua Galenus sic ratiocinatur (pag. 385): Altera notio verbi ἄλογος opposita est voci εὔλογος, altera omnino cum ratione nihil habet commune. Hinc efficitur, ut illud, quod τῷ εὐλόγῳ contrarium est, ἁμάρτημα sit vel κρίσις μοχθηρά, alterum vero quod procul ab omni ratione in anima gignitur, impetus (ὁρμὴ κατὰ πάθος) secundum affectum, vel motus quidam.

Vides, originem vel fontem utriusque vitii plane diversum esse. Enascitur enim falsa opinatio ex rationali parte animi, πάθος vero ex irrationali. Atque hoc Galenus ineunte libro περὶ παθῶν dicere vult verbis pag. 2: „ἐγὼ δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα, διώρισα (sic. cod. Laur.) τὰ μὲν ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίγνεσθαι, τὸ δὲ πάθος κατά τινα ἄλογον ἐν ἡμῖν δύναμιν ἀπειθοῦσαν τῷ λόγῳ."

Atque haec causa est, qua motus supra contendi, alterum librum περὶ ἁμαρτημάτων artissime cum altero περὶ παθῶν esse conjunctum.

Ceterum vel ex Galeni verbis hoc intellegi potest, qui pag. 3 dicit „τὰ δ' οὖν κεφάλαια διὰ τοῦ πρώτου λόγου τοῦδε — διήξω“ et pag. 7: „ἔδοξε μοι πρότερον ἑαυτὸν (sic L) ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν· εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψεῦδος ἡμᾶς δοξάζειν“.

In eis, quae praecedunt, tantum de notione vocum πάθος et ἁμάρτημα exposuimus. Restat, ut jam paucis enarremus, quae qualiaque utriusque generis vitia sint.

Cum duplex in anima nostra facultas sit irrationalis, irascibilis et concupiscibilis, affectus vel motus earum inter se diversos esse necesse est. Ex irascibili impetu progrediuntur θυμός, ὀργή, φόβος; ex concupiscibili ἐπιθυμία, φθόνος, λύπη (p. 7 et 24). Ex hac cupiditate iterum φιλονεικία, φιλοδοξία, φιλαρχία procreantur, quarum omnium matrem vel fontem esse dicit ἀπληστίαν vel πλεονεξίαν, quos omnes, quia a sanitate mentis maxime abhorreant, sicut Stoici, morbos animi vocat quibus medicina opus sit.[1]

Haec de affectibus sufficiant; nunc de erroribus, quae ἁμαρτήματα vocat, disserendum est. Ut supra demonstravimus, ἁμαρτήματα μοχθηραὶ κρίσεις sunt. Cujus rei splendidissimum exemplum affert pag. 77, ubi discrepantiam utriusque vitii docet: „ὁ μὲν γὰρ εὐεργετεῖν τοὺς ἀνθρώπους δόγμα θέμενος — ἐκλείπων τὴν βοήθειαν ἢ δι' ὕπνον — ἤ τι τοιοῦτον κατὰ πάθος ἐσφάλη· κεκρικὼς δέ τις ἑαυτῷ μόνῳ τὰς ἡδονὰς ἢ τὴν ἀοχλησίαν ἐκπορίζειν, ἀποσχόμενός τε (sic scr. pro δὲ) διὰ τοῦτο πολίταις ἢ οἰκείοις ἀδικουμένοις βοηθῆσαι, διὰ μοχθηρὰν δόξαν, οὐ διὰ πάθος ἥμαρτε.

Quamquam hoc aliisque exemplis, quae in aliis commentariis reperiuntur, satis elucet, quomodo ‚opiniones falsas‘ intellegi voluerit, tamen maxime dolendum est, quod in ipso hujus libri (περὶ ἁμαρτημάτων) exordio, quo de usu et notione vocis exponit, multa, ut videtur, exciderint. Etenim si totum hunc librum perlustrare volueris, omnino unum tantum hujusmodi vitium reprehendisse eum videbis, quod ei omnes committerent, qui de summis homi-

[1] Cf. Gal. V, p. 24. ἢ οὐχ ἡγῇ νόσημα ψυχῆς εἶναι τὸν θυμόν; Cic. Tuscul. IV, 10, 23: „Ex perturbationibus autem morbi conficiuntur, quae vocant illi (Stoici) νοσήματα“.

num rebus aut ipsi temere judicarent (pag. 63) aut aliorum sententiis inconsiderate et sine demonstrationibus acceptis assentirentur (cf. pag. 75 διὰ προπετῆ συγκατάθεσιν). Quo de assensu in prooemio dixisse videtur Galenus. Nam supersunt ultima verba, quae perspicuitate maxime careant: „τί συγκατάθεσις ἁμαρτήματος (?), inquit pag. 59, συνωμολόγηται πᾶσι· τί δὲ καὶ ἀσθενὴς οὐκέτι·

Quae verba si recte intellegere velimus, ex re erit, iterum ad Stoicorum philosophiam recurrere quorum doctrinam verisimile est Galenum ut in ceteris quaestionibus ethicis sic etiam in hac re secutum esse.

Statuebant Stoici tres omnino motus, ex quibus omnia in animis hominum vitia orerentur. Descripsit eos Seneca de ira II, 4 „Et ut scias, quemadmodum incipiant affectus aut crescant, aut efferantur, est primus motus non voluntarius quasi praeparatio affectus et quaedam comminatio; — alter cum voluntate non contumaci —; tertius motus jam impotens qui — utique rationem evicit.“

Primum illum non voluntarium motum visum quoddam esse, quod extrinsecus in animam ingrediens, sicut in tabula [1] quadam imprimitur, vix est dubitandum. Quibus visis utrum assentiamur necne in nostra positum est potestate, quocirca depellere illa vel recipere valemus. Si visa comprobamus quae aut falsa aut prava sunt, in affectus incidimus, sanaque quae nobis inest ratio irrationali impetu evincitur.

Quae si ad rationalem animi facultatem transtulerimus, simili modo visa habebimus, et assensionem. Quae cum vera est, idem valet quod scientia, cum falsa, quod ignorantia. Quos tres animi motus Zenonem imagine de manu ducta illustrasse Cicero enarrat: (Acad. pr. II, 47) „Nam cum extensis digitis adversam manum ostenderat, visum, inquiebat, hujus modi est. Deinde cum paullulum digitos constrinxerat, assensus hujusmodi. Tum cum plane compresserat, pugnumque fecerat comprehensionem illam esse dicebat.“ Quos motus Graeci appellabant φαντασίαν, συγκατάθεσιν, κατάληψιν. Quae si κατάληψις certa (ἀσφαλής) est, ἐπιστήμη vocatur. Cui certae assensioni vel scientiae contraria est incerta vel imbe-

[1] Ps. Plut. de placit. philos. IV, 11. „ὥσπερ χαρτίον ἐνεργὸν εἰς ἀπογραφήν.“

cilla assensio aut opinatio vel δόξα. (cf. Cic. Tuscul. IV, 7, 16: „Opinationem autem — volunt esse imbecillam assensionem“.) Idem Sextus Empiricus confirmat, qui (adv. mathem. VII, 153) tria dicit genera sciendi a Stoicis statuta esse: „ἐπιστήμην καὶ δόξαν καὶ τὴν ἐν μεθορίᾳ τούτων τεταγμένην κατάληψιν, ὧν ἐπιστήμην μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον ὑπὸ λόγου κατάληψιν, δόξαν δὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευδῆ συγκατάθεσιν, κατάληψιν δὲ τὴν μεταξὺ τούτων, ἥ τίς ἐστι καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις· Quorum primum, ἐπιστήμην, non nisi sapienti tribuit Sextus; opinionem insipienti; comprehensionem tamen utrique, quoniam fieri potest, ut aliquoties insipiens veris visis assentiatur. Cujus simile quid etiam Galenus voluisse videtur, cum pag. 59 diceret, μεταξὺ γὰρ δοκεῖ τισιν ἄμεινον εἶναι τίθεσθαι τὴν ἀσθενῆ συγκατάθεσιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας. Nam ex Galeni doctrina[1] ἀρετὴ idem significat atque ἐπιστήμη; κακία atque ἄγνοια. Sed differt in eo aliquantulum a Sexto, quod non συγκατάθεσιν vel κατάληψιν (cf. pag. 60 συγκατάθεσιν ἣν ὀνομάζουσί τινες κατάληψιν) tamquam mediam ponit, sed συγκατάθεσιν ἀσθενῆ. Utut haec res se habet, hoc ex locis laudatis profecimus, ut jam sciamus, imbecillam assensionem ipsi scientiae firmae esse oppositam. Quia tamen haec assensio tam vera quam falsa esse potest, quippe quae certis argumentis non nitatur, nil nisi opinatio est vel conjectura. Itaque in hanc optime quadrant, quae Galenus ad eam explicandam affert „appellant imbecillam assensionem, si quando nondum persuasum habemus, opinionem aliquam tam veram esse, quam illud, quod quinos in utraque manu digitos habemus vel quod duo bis multiplicata quatuor efficiunt.“ Quam assensionem imbecillam vel opinionem temerariam vitium illud esse, quod in plerisque philosophis per totum commentarium περὶ ἁμαρτημάτων acerrime reprehendit, jam non dubitandum erit. Hoc enim omnium hujusmodi vitiorum gravissimum est, e quo cetera omnia tamquam e radice enascuntur (pag. 77). Ac si causam hujus temerariae assensionis quaerimus, haec in eo potissimum posita est, quod homines, atque imprimis ei, qui philosophi sibi videntur esse, parum in rebus

---

[1] Cf. tom. V. pag. 596: „καὶ διὰ ταῦτα μία μὲν ἀρετὴ γίγνοιτ' ἂν ἡ ἐπιστήμη, μία δ' ὡσαύτως καὶ ἡ κακία προσαγορευομένη καὶ ἥδε ποτὲ μὲν ἄγνοια, ποτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνη“.

geometricis et methodis demonstrativis exercitati, vera a falsis discernere non possint.

Haec sunt, quae ad intellegendum commentarium praefanda visa erant. Iam ad ipsum propositum transeamus.

II.

Priusquam ad emendandum tractandumque commentarium accedimus, pauca de libris manuscriptis atque editionibus, quibus in castigandis verbis usus sum, praemittenda sunt.

Extat enim totus liber qui est de animi vitiis atque erroribus in tribus illis magnis editionibus, quae omnia Galeni opera comprehendunt:

1. In editione Aldina vel principe (a. 1525) tom. I, fol. 171—180.
2. In editione Basiliensi (a. 1538) tom. I, pag. 352—367.
3. In editione Parisiensi Charterii (a. 1679) tom. VI, p. 519—552.

Quarum Aldina et Basiliensis adeo in scripturis singulis inter se conspirant, ut fere nulla discrepantia inveniatur, quae memoratu digna sit. Paullo emendatiorem Charterius librum edidit, ita ut centum fere quinquaginta novis scripturis ceteris duabus editionibus praestet; sed prorsus incertum est, utrum hae mutationes ex codice aliquo manuscripto manaverint an ex ipsius ingenio. Suo tamen jure Kuehnius (in praef. tom. I, p. XIII.) Charterium provinciam editoris male administrasse dicit, quia multa reliquerit, quae cum linguae graecae rationi manifesto repugnarent etiam codicibus invitis manuscriptis corrigenda fuerint. Sed quid quod prorsus eadem vituperatio in ipsum censorem cadit? Si enim fere quinquaginta levissimas neque has semper certas mutationes exceperis, Kuehniana editio tamquam instar Charterianae evadet.

Atque quamquam eodem loco (p. XIV) gloriatur, sua et imprimis G. Schaeferi opera Galenum multo emendatiorem quam in prioribus editionibus proditurum esse, vix verisimile est, excellentissimi illius viri manum in nostro commentario deprehendi.

Praeter has quas dixi editiones duae memoratu dignae sunt, quarum altera primum tantum (περὶ παθῶν) libellum continet, altera utrumque. Prima est Caselii „Galeni aureolus libellus quomodo quis et dinoscat et sanet proprios animi sui affectus.“ Helmst. 1592. Quantum ex variis scripturis cognosci potest, quibus haec Caselii editio a prioribus distat, etiam hic editor omnino nullo libro manuscripto usus est, sed vulgatum contextum verborum ad legendum intellegendumque aptiorem reddidisse videtur ex ipsius ingenio. Emendationes ejus ac conjecturae non prorsus contemnendae sunt, quamquam ex parte nimis audacter ac libere excogitatae sunt. Paullo cautius emendatoris munere fungebatur Goulstonius, qui nostrum una cum septem aliis Galeni scriptis in lucem edidit. (Galeni opuscula varia Lond. 1640. 4.) Qui quamquam duos ad nostrum librum emendandum manuscriptos libros inspexisse se testatur, alterum Londinensem alterum codicem Adelphi, tamen non multum ex eis profecisse videtur, quippe cum alterum sedecies tantum, alterum semel commemoret. Passim tamen et hic conjectura difficultates quasdam haud male sustulit.

His demonstrare volui, omnes, quae extent, editiones typis expressas ad unum eundemque neque eum satis limpidum fontem esse referendas. Itaque quaerendum est, quinam ille fons fuerit. Sed, ut videtur, nullus hodie reperitur codex, qui cum principis editionis contextu congruat. Nam in ipsis Venetiis, ubi Aldina in lucem edita est, omnino nullus liber manuscriptus, qui commentarium nostrum contineat, extat. Ackermannus quidem in historia literaria Galeni (tom. I, pag. CXLV) ex Catalogo Bibliothecae Marcianae p. 136 codicem Marcianum 281 saec. XV commemorat, sed autor Catalogi erraverit necesse est, quia in hoc codice non liber „de dignotione et medela affectuum,“ (ut illic legitur), sed duo tantum prima capita alterius libelli περὶ ἁμαρτημάτων exhibentur, quae folia codicis 76^v et 77^v complectuntur; quod Hinckius mecum communicavit, qui etiam hunc codicem in meam gratiam contulit.

Eadem duo capita praeterea in codice Laurentiano 74, 5 leguntur, et ita quidem, ut verborum contextus saepissime cum Marciani et Laurentiani alterius 74, 3 scripturis plane congruat.

Sic restant duo tantum illi Londinenses, quos a Goulstonio excussos esse memoravi, et Laurentianus 74, 3 cujus collatio in manibus est.

De illis, ut dixi, parum constat; itaque ne conjicere quidem licet, utrum editionis principis fundamentum sint necne. Namque plane inter se similes esse codices illos et Aldinam, jam inde perspicere possumus, quod fere nulla a Goulstonio discrepantia ex illis allata est.

Ab his longe discedit Laurentianus, de quo pauca addenda sunt. Descriptum eum habes in Catalogo Bandini bibliothecae Laurentianae tom. III, p. 50 sqq. Est vero codex membranaceus saeculi XII in folio minori atque constat ex foliis scriptis 192, quorum ff. 149—159 secundum librum (περὶ ἁμαρτημάτων), ff. 159—171 primum (περὶ παθῶν) complectuntur. In hoc codice longe plurimae syllabae exeuntes per compendia scriptae sunt. Sed ne in his quidem adhibendis scriba sibi constitit, quippe qui verbi causa superscripta litera o, quae vulgo syllabam ος significat, modo ος modo ον exprimat. His aliisque causis verborum contextus male depravatus est. Saepius manus prima sese ipsam correxit, atque ineunte libro primo περὶ παθῶν manus secunda deprehenditur, quae compendia nonnulla excripsit et compluribus locis notam Γ͂ (id est γράφεται) addidit. Praeterea monendum est, neque jota subscriptum neque adscriptum in codice hoc reperiri.

Haec de codicibus et editionibus.[1]

Iam vero ad propositum veniamus.

Commentarius, cui nunc emendando operam daturi sumus, haud dubie omnium, qui Galeni nomen ferunt, corruptissimus est. Namque tam multa in eo insunt obscura atque vix perspicua, ut

[1] Versionibus, quae extant, addere liceat hoc loco arabicam quandam, quae a Wenrichio commemoratur, in libro de auctorum graecorum versionibus et commentariis syr. arab. arm. pers. Lips. 1842. pag. 258: „de animi vitiorum cognitione atque medela (περὶ ἁμαρτημάτων) liber, quem interpretatus est Thomas emendavitque Honainus.“

facile aliquis dubitare possit, utrum omnino haec eius quae extat forma ad Galenum referenda sit necne. Atque ne sufficiet quidem hunc librum eorum numero adscripsisse, quos ipse non „πρὸς ἔκδοσιν“ cf. XIX, p. 10. sed amicis petentibus literis sese mandavisse testatur. Ex parte quidem obscuritatem totius commentarii ipsi consilio ac compositioni — nam eum ordinem se servare velle dicit (pag. 3: κατὰ τάξιν — ἣν ἤκουσας) quo in colloquio cum amico habito usus fuerit — tribuere poterimus; sed restant nihilominus complures loci, quibus sententiarum nexus pessime interrumpatur vel turbetur, ita ut intentissimo animo opus sit, si quis Galeni sententiam accurate perspicere velit.

At clarius omnia intellegentur, si singula spectaverimus.

Atque, ut oratio nostra a certo firmoque fundamento exoriatur, primum locum illum respicias velim de horologiis quem Marquardtus et Sauppius ante hos quinque annos emendatissimum ediderunt. Summa enim illius loci difficultas in eo posita erat, quod (K. pag. 85. Marq. l. l. p. 8. Saup. in Philologo XXIII, 3, pag. 451) verba „σοι δηλώσει· τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην ἐπεξιὼν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς ἐνιαυτοῦ {τὰς ἡμέρας = Laur. / μετρήσεις = Kuehn.} in editionibus typis expressis falso loco inserta extant, cum solus Laurentianus codex eadem verba paucis versibus infra justo loco exhibeat.

Ex quo patet ipsa haec verba in codice archetypo margini adscripta fuisse. Postea is qui Laurentianum scripsit haec verba ex margine in justum locum intulit; is qui Aldi codicem (vel Londinenses libros) excudit, in falsum.

Tales vero corruptelas in commentario nostro complures inveniri, expertum habeo.

Ecce statim in primi libri περὶ παθῶν exordio exemplum splendidissimum.

„Antonius,“ inquit, „Epicureus libellum conscripsit“, qui est „περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας.“ Quem reprehendit Galenus, quod parum clare ac distincte de voce quae est ἐφεδρείας cogitaverit. Quantum ex eis, inquit, quae in libro dixit, suspicari possumus, (pag. 2) „ἤτοι τὴν παραφυλακὴν ἢ τὴν διάγνωσιν δοκεῖ μοι δηλοῦν, ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν· ἐφαίνετο δ', ὡς οἶσθα, καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἔστιν ἢ νοῆσαι

σαφῶς· ἐνίοτε μὲν γὰρ δόξει προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν· ἐνίοτε δ' ὅπως ἄν τις ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκοι, καὶ πρὸς τούτοις αὖθις, ὅπως ἄν τις ἑαυτὸν ἀπάγοι τῶν ἁμαρτανομένων, ὃ δοκεῖ μοι τοῦ λόγου παντὸς εἶναι σκοπός. ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων ἄχρηστόν ἐστι καὶ περιττόν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτον ἀναφέροιτο, διορθοῦν δὲ χρὴ αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων, ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτοῦ ὁ λόγος γίνεται, πολλάκις δὲ ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι δόξει."

Quae verba si accuratius perlegeris, singula enuntiata prorsus inter se confusa ac turbata esse, invenies. Nam verba ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ sine dubitatione ad ea pertinent, quae infra subsecuntur: ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ τῶν παθῶν — πολλάκις ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων. Quid igitur tota periodus sibi vult, quae duo illa arte inter se cohaerentia enuntiata pessime disjungit? Huc accedit, quod, si primam periodi partem examinemus, in hac nil nisi interpretationem atque explicationem vocum illarum, quae sunt παραφυλακήν — διάγνωσιν — ἐπανόρθωσιν, contineri videmus. Itaque et haec duo enuntiata inter se quam maxime connexa sunt. Unde sequitur, si quidem totam periodum tamquam genuinam servare volumus, ut totam transponamus necesse sit.

Quo facto omnia perbene sese exciperent, nisi in altera periodi parte nonnulla invenirentur, quae maxime offensioni sunt. Tota enim ut dicam adnotatio „ὃ δοκεῖ μοι e. q. s. — ἁμαρτημάτων" palam interpolatoris speciem prae se fert, et prorsus a Galeni ingenio abhorret. Atque haec mea conjectura eo potissimum firmari videtur, quod, ut fieri solet in interpolationibus, etiam in his verbis inveniuntur, quae a scriptoris usu dicendi aliena sint. Primum enim vix verisimile est, Galenum scripsisse διορθοῦν, quippe qui per totum commentarium non nisi verbo ἐπανορθοῦν (ut supra ἐπανόρθωσιν) usus sit. Praeterea elocutio quae est ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων nullo modo Galeno tribui potest. Quae cum ita sint, vix dubitandum erit, quin monachus aliquis hanc secundam partem primae margini adscriptae adnexuerit. Hanc igitur si de loco suo moverimus, prioremque in justum locum intulerimus, Galeni manum restituisse nobis videbimur. Est igitur duplex in

hoc loco corruptela, quarum utraque certis ut opinor exemplis firmari potest.

Atque quod ad priorem quidem attinet, similem corruptelam pag. 18 extare puto, ubi verba haec sunt: „πάντα μὲν ἔδωκε τὰ σκεύη, καὶ τοὺς οἰκέτας ἀπὺ Κεγχρεῶν εἰς Ἀθήνας ἐκπέμψαι κατὰ πλοῦν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ἓν ὄχημα μισθωσάμενος πεζῇ διὰ Μεγάρων πορεύεσθαι.“ Enarrat enim, ut hoc scias, Galenus, quomodo ipse[1] cum amico quodam Cretensi Roma per Graeciam in patriam (Pergamum) iter fecerit. Cum igitur Corinthum venissent, Cretensem Galeno ejusque famulis sarcinas servosque Athenas traiciendos tradidisse, cum ipse terra proficisci voluisset. Sed partim in enarratione ipsa partim in singulis verbis complura insunt, quae difficultates praebeant. Nam primum non perspicitur, quomodo paullo post Galenus dicere potuerit καὶ διελθόντων ἡμῶν Ἐλευσῖνα, quippe cum Cretensis solus iter pedestre fecisse narretur, dum Galenus cum pedissequis navibus Athenas sese contulisse videtur.

Tum mirum videatur necesse est, quod subito de duobus servis agitur (ἤρετο τοὺς ἑπομένους οἰκέτας et pag. 19 δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτὸς ἐπάταξε), quamquam in eis quae praecedunt dictum est, servos dimissos esse. Sed ne multus sim, scribendum est pro ἐκπέμψαι cum Caselio: ἐκπέμψας. Qua mutatione prima difficultas jam soluta est. Si praeterea infinitivum πορεύεσθαι, qui nullo modo tolerari potest, lenissima tantum mutatione — nam exeuntes verborum syllabae, ut supra demonstravimus, rarissime in codice archetypo excriptae erant — in ἐπορεύθη correxeris, satis claram sententiam efficies: „Cretensis nobis — id est: mihi meisque pedissequis — sarcinas suas tradidit, et postquam ipsius servos Athenas navibus trajecit, vehiculo conducto terra per Megara proficiscebatur.“ Iam patet, Galenum cum suis famulis Cretensem secutum esse. Cum tamen Galeni servi Cretensis viri sarcinas accepissent, et hoc jam intellegitur, qua de re duo illi servi, quos Cres secum duce-

---

[1] Ex codice Laurent. pro ἀπονοστήσαντι ἐκ Ῥώμης συνοδοιπορῆσαι scribendum est ἀπονοστήσας[γὰρ] — συνῳδοιπόρησα. Spectat h. d. haec narratio ad primum Galeni iter Roma Pergamum institutum, de quo itinere vide tom. XIX, pag. 15 et 16: „Ἐπανῆλθον μὲν οὖν ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν πατρίδα“ (anno 168.)

bat, de sarcinis nil certi compertum habuerint (οἱ δὲ οὐκ εἶχον ἀποκρίνασθαι).

Restat tamen altera, quam diximus, difficultas unde subito duo illi servi Cretensis emerserint. Expectamus nimirum in antecedentibus eorum mentionem aliquam factam fuisse. Ac si quid video haec mentio a Galeno facta est. Nam cum verba respicere volueris, quae sunt κατὰ πλοῦν αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ἓν ὄχημα μισθωσάμενος; corrupta ea esse videbis. Primum enim κατὰ πλοῦν αὐτοῦ ineptiae sunt; tum vero parum perspicuum est, quare homo ille Cretensis unum tantum vehiculum sibi conduxerit. Est praeterea in libro manuscripto pro αὐτοῦ a manu prima scriptum αὐτὸς; pro αὐτὸς δὲ ἓν tamen ἐκτὸς δὲ ἓν, quibus in verbis verum latere videtur. Cum enim ἓν illud suspectum sit neque δὲ particula opus sit, non dubito pro ἐκτὸς δὲ ἓν scribendum proponere ἐκτὸς δυοῖν, hoc est duobus, quos retinebat, servis exceptis. Haec tamen verba hoc loco ferri non posse quis est quin videat? Pertinent potius in versum superiorem, ubi post τοὺς οἰκέτας illata optime se habebunt. Itaque hunc in locum ea inserenda esse putaverim. Quaerenti tamen, unde in falsum locum irrepserint, respondendum est: ex margine, cui a librario quodam sive ex ingenio sive — id quod mihi videtur — ex alio libro manuscripto adscripta erant.

Totum igitur locum a Galeno hunc in modum scriptum fuisse existimaverim: „γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ πάντα μὲν ἔδωκε τὰ σκεύη, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐκτὸς δυοῖν ἀπὸ Κεγχρεῶν εἰς Ἀθήνας ἐκπέμψας κατὰ πλοῦν, αὐτὸς ὄχημα μισθωσάμενος πεζῇ διὰ Μεγάρων ἐπορεύθη."

Quem ad modum igitur hoc in loco verba quaedam marginalia ex falso in justum locum transponenda erant, quod sententia poscebatur, sic in aliis locis hujuscemodi verba expungenda videntur, quippe quae minime in sententiarum nexum quadrent.

Cujus modi locus extat pag. 45 et his quidem verbis: „οἶδα δὲ, ἔφην — sic scripsi e conj. pro ἔφη — καί σε διπλασίαν τε ἐμοῦ κεκτημένον, ἐπιτίμιόν τε κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν οὕτως, ὡς, τίς ἂν εἴη σοι λύπης αἰτία, πλὴν ἀπληστίας οὐχ ὁρῶ· πρὸς ταύτην οὖν ἄσκησιν μόνην ἄνεισον ἐγὼ διὰ μνήμης ἔχων, καὶ μελετῶν ἀεὶ, καὶ σκοπούμενος, μέχρι περ ἂν τούτῳ ἐπείσθην, ὡς τῷ (sic scr. pro τὸ) τὰ δὶς δύο τέσσαρα εἶναι.

Ad hunc locum intellegendum scias necesse est, Galenum in eis quae antecedunt demonstrasse, qua ratione patris sui praeceptis

obsecutus ad beatam vitam pervenerit. Postquam hanc de vitae suae ratione enarrationem absolvit, fortasse verbis illis πρὸς ταύτην οὖν ἄσκησιν et quae secuntur pergere poterat. Mirum tamen in modum ipsa haec periodus ab enarratione verbis interjacentibus disjungitur, quae transitum ad sequentia effectura sint. Itaque locum habere hic non possunt, sed transponenda sunt. Sed ne sic quidem bene se habent, cum Galenus antea de ratione vitae suae exposuerit, non de exercitatione quadam, ad quam vox illa quae est ἄσκησις referri possit. Praeterea complures corruptelas in ipsis verbis deprehenderis. Quid enim est ἄνεισον? Quid est de quo scriptor verborum semper cogitaverit? Quomodo τούτῳ illud explicabis? Pro ἄνεισον scribi potest ἀπεῖδον (Laur.: ἂν εἶπον) et post σκοπούμενος inseri ex codice „εἰ ἀληθεύω," sed ne hoc quidem modo multum proficies.

Totum igitur enuntiatum tamquam additamentum librarii e Galenianis verbis extrudendum est.

Videtur enim hic librarius commentarium nostrum compluribus hujuscemodi notis illustrasse. Sic pag. 20 ubi haec leguntur: „τοῦ δ' ὑποσχομένου πράξειν (sic Laur.) οὕτως, πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος, ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδὲς, τῷ λόγῳ δηλονότι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων, ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγῆσαι διῆλθον". Monachus qui inter legendum verba illa τῷ λόγῳ δηλονότι praeteriisse videtur, post οὐ διὰ μαστίγων, verba ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ π. δ. addidit. Ferri tamen non possunt propter ea quae praecedunt πλέον αὐτῷ διελέχθην — παιδαγωγῆσαι.

Sapientissimam viri annotationem vide pag. 21. Jubet enim Galenus irascentem in servum non statim invehi, sed poenam, sicut Socrates[1] fecisse traditur, in posterum differre. Tum pergitur „μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ πόσας χρὴ πληγὰς ἐντεῖναι τῷ τῆς κολάσεως ἀξίῳ. ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινόν ἐστι συγγνώμῃ πρᾶξαι οὕτως αἰτήσαντα ἱμάντα, καὶ σωφρονίσαντα τῷ λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρῆσαι (L: συγχωρήσειν), ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτῃ."

Tale quid Galenum scripsisse quis est, qui sibi persuadeat? Prorsus ridicula haec verba sunt atque maxime absurda. In Lau-

[1] Cf. Seneca de ira lib. I, XV, 3.

rentiano — ut de dativo συγγνώμῃ taceam, qui nullo modo tolerari potest et in σὺν γνώμῃ mutandus videtur, — pro μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν scriptum est καταστάντος γὰρ τοῦ θυμοῦ. Quo tandem modo hanc librorum discrepantiam explicaveris nisi ita ut credas, verba quae in margine scripta fuissent lectu difficilia fuisse? Quibus accedit, quod tota periodus omnino prorsus superflua est, cum optime paullo post a Galeno pergatur: „πολλῷ γὰρ ἄμεινόν ἐστι μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ πράττειν ἃ πράττεις, ἔξω τῆς ἀλογίστου μανίας γενόμενον.

De verbis, quae his adnexa sunt ὁπότε καὶ τῷ λογισμῷ τὸ πυκτεῦον εὑρήσεις, nescio an idem statuendum sit. Quae quid sibi velint vix quisquam opinari poterit. Ut aliquem quidem his verbis sensum tribuam, scribendum proposuerim, ὅπερ καὶ τῷ λογισμῷ σου πιστεύων εὑρήσεις, nisi malis ὁπότε — τὸ συννεῦον εὑρήσεις.

Certiorem ut videtur interpolationem habes pag. 40 extr. Demonstravit Galenus, quam valde jam puerorum naturae inter se differant. Iam transit ad suam ipsius educationem enarrandam et his quidem verbis: „ἐγὼ τοίνυν ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω γνῶναι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, μή τοί γε δὴ τοῖς παισί. εὐτύχησα δὲ μεγάλην εὐτυχίαν" e. q. s. Verba εὐτύχησα δὲ arte cohaerent cum antecedentibus ἐγὼ — οὐκ ἔχω γνῶναι. Quid igitur verbis interjacentibus opus est, quae praeterea perspicuitate carent? Quid enim ‚τὸ ἑαυτὸν φάναι' sibi velit, non video. Itaque recte iam Casellius verbis mutatis scripsit οὐκ ἔχω φάναι· τὸ γὰρ ἑαυτὸν γνῶναι χαλεπόν ἐστι, id quod magis placet. Sed hoc probato vide quid Galenus dicturus sit: „τὸ γὰρ ἑαυτὸν γνῶναι χαλεπόν ἐστι — τοῖς παισί" Nonne ipsum sese puerum his verbis appellaret? Iam hac una ex causa verba „τὸ γὰρ — παισὶ" extrudenda sunt.

Sed aliud etiam argumentum afferri potest. Habes enim totum hunc locum de puerorum naturis fere eisdem verbis in secundo commentario scriptum, quem Galenus in Hippocratis librum περὶ χυμῶν confecit. Ibi enim (tom. XVI, pag. 323, 324) verba, de quibus agitur, ordine perverso sic scripta leguntur „ἐγὼ μὲν εὐτύχησα μεγάλην εὐτυχίαν, χρηστότατον — ἔχων πατέρα· ὅπως δὲ τὴν φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω γνῶναι. His a verbis additamentum illud abest. Atque cum hoc quoque loco dubium illud verbum γνῶναι extet, verisimile est, totum locum ex nostro libro περὶ παθῶν in commentarium illum aliena manu illatum esse. Quod si statuamus, hinc conclu-

dere poterimus, eum qui verba ex altero libro in alterum transtulerit, spuria illa in archetypo suo aut omnino non invenisse, aut quia margini adscripta erant, praeteriisse.

Est igitur sapientissima illa doctrina nil nisi additamentum librarii illius, vel hominis studiosi, cujus manum ingeniumque et in eis, quae supra disputavi, saepius deprehendimus et in sequentibus saepius deprehendemus.

Simillimam hujus sententiam vide pag. 34 ubi Galenus dicit „ὅπερ δὲ εἴωθα λέγειν ἑκάστοτε καὶ νῦν ἐρῶ. καθ' ἕτερον μὲν τρόπον ἁπάντων ἐστὶ δυσχολώτατον ἑαυτὸν γνῶναι, καθ' ἕτερον δὲ ῥᾷστον.“

Librarius, qui haec verba scribebat, interpretationem horum quaesivisse videtur. Idcirco ipse ea explicare conatus est scribendo „ἐὰν μὲν γὰρ ἐντὸς θέλῃ τις αὐτὸς, χαλεπώτατόν ἐστιν.“

Quae aliena manu addita esse vel eo indicatur, quod posterior enuntiati pars, quae verbis ἐὰν δὲ adici debebat, desideratur. Praeterea ipsa verba prioris quam legimus partis parum perspicua sunt.

Similis atque in primo hoc libro, etiam in altero, qui est περὶ ἁμαρτημάτων, interpretis vel commentatoris manus cognoscitur. Nam loco jam supra citato, ubi differentiam verborum πάθος et ἁμάρτημα demonstrat, haec leguntur pag. 77 „ὁ μὲν γὰρ εὐεργετεῖν — τοὺς ἀνθρώπους δόγμα θέμενος, ὡς ἀληθὲς, ἢ τέλειον εὐεργετῆσαί τινας, ἐκλείπων τὴν βοήθειαν“ κ. τ. λ. Verba ὡς ἀληθὲς ἢ τέλειον εὐεργετῆσαί τινας inepta sunt, neque in sensum quadrant. Addita sunt a librario, qui causam talis decreti quaerebat.

Sed haec de interpolationibus sufficiant, quamquam complures extare videntur. Satis his demonstrasse mihi videor, Galeni verba alieni nescio cujus hominis additamentis quam maxime perturbata et depravata esse.

Itaque ad novum quoddam corruptelarum genus transire licet, quo perspecto haud pauca ad emendandum contextum profecisse me persuasum habeo. Sunt haec certa quaedam menda, quae librariorum neglegentia admissa sunt; dico ‚librariorum‘ quia pars eorum scriptori jam archetypi codicis tribuenda est, (e quo tam Laurentianus quam codex Aldi ignotus orti sunt,) pars Laurentiani scriptori, pars ei qui Aldi codicem excudit.

Tale vitium haud dubie vetustissimum extat pag. 23, ubi

Galenus iram retinendam esse docet: „τὸ γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι πάντων ἀνθρώπων βελτίονα; σὲ δ' ἴσως νομίζεσθαι, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι, νομίζεσθαι μὲν εἶναι βελτίω ἐθέλειν, εἶναι δὲ ὄντως (sic L) βελτίω μὴ βούλεσθαι, καθάπερ εἴ τις ἐπεθύμησε νομίζεσθαι μὲν ὑγιαίνειν τὸ σῶμα, νοσεῖν (sic L) δὲ κατ' ἀλήθειαν." Ne longus sim, rem paucis explanabo. Cum verba singula in editionibus satis corrupta sint, proficiscendum est a codice Laurentiano, qui verum continere videtur. Exhibet enim pro σὲ δ' ἴσως : σὺ δ' ἴσως et pro μὴ βούλεσθαι : ουβού^λ (sic). Allocutio ad secundam quam grammatici dicunt personam optime in sententiam quadrat. Cf. in eis quae praecedunt: ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν — πράττῃς, et in sequentibus ἢ οὐχ ἡγῇ νόσημα εἶναι ψυχῆς τὸν θυμόν. Itaque lenissima quae fere nulla est, cum syllabae exeuntes per compendia scriptae essent, mutatione scribe: σὺ δ' ἴσως νομίζεσθαι — μὲν εἶναι βελτίω ἐθέλεις, εἶναι δὲ ὄντως βελτίων οὐ βούλει. Quo facto simplicissimam habemus sententiam, eamque optimam. Restant tamen verba illa νομίζεσθαι τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι νομίζεσθαι. Notissimum in his est librariorum vitium. Casu aliquo post prius verbum νομίζεσθαι ex antecedentibus verba quae sunt „τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι" librarius iteraverat. Quae cum ex more expungere nollet ultimum verbum νομίζεσθαι pari modo iterum scripsit, ut sequentia hoc modo cum antecedentibus connecteret.

Extrusis his omnia bene se excipiunt.

Eodem modo alia corruptela orta esse videtur, quam vide pag. 103, ἐρωτήσω μέν τε καὶ πάλιν ἕνα τῶν σοφῶν, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἑαυτοὺς ἀναγορεύειν ἐγνωκότας μόνους τὴν ἀλήθειαν, ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων καταγινωσκομένους (sic e conj.) ἰδιωτῶν τε καὶ φιλοσόφων. Tum pergit paucis interpositis τίνα τοίνυν εἰκός ἐστιν ἄλλον δὴ τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ὑπομένοντα (sic L) κριτὰς (e conj.) πλὴν αὐτῶν τῶν φαινομένων — id est eis exceptis qui non revera philosophi sunt, sed ipsis sibi esse videntur — ὑπομένοντά (L) τε καὶ τοὺς — ἀριθμητικοὺς — μουσικούς; ἢ τὸν (sic L) ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενόν τε καὶ στεφανούμενον, [ὅς], ὑπὸ τῶν ἄλλων κριτῶν εἰ ὑπομείνειε δοκιμάζεσθαι, μηδεμίας ψήφου μεταλαμβάνεται;

Sic singulis verbis e codice emendatis restat difficultas gravissima. Nam totius periodi sententia non perspicitur: „quem

putas alium philosophos sustinuisse tanquam judices — — quam eum qui se ipsum examinat et coronat?“ e. q. s. Ut uno verbo dicam, post εἰκός ἐστιν totus versus excidit, quem habes in Laurentiano servatum. Est ibi εἰκός ἐστι μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν ἐγνωκέναι ἄλλον δὴ τὸν τοὺς φιλοσόφους. In archetypo fuisse videtur μᾶλλον — ἐγνωκέναι μᾶλλον δὴ τὸν. Cum jam librarius, qui codicem Aldi scribebat, a priori μᾶλλον ad posterius aberraret, factum est, ut verba illa omitterentur. Vox ‚ἄλλον‘ quae ferri nequit, conjectura orta esse potest. Est igitur una cum particula δὴ, quae ab eodem librario addita videtur, ejicienda. Tum demum totus locus recte sic se habebit: τίνα τοίνυν εἰκός ἐστιν μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν ἐγνωκέναι, ἢ τὸν τοὺς φιλοσόφους — ὑπομένοντα κριτὰς — ὑπομένοντά τε καὶ τοὺς — ἀριθμητικοὺς — μουσικούς; ἢ τὸν ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενον e. q. s.

Ut hoc loco, sic saepius scriba ab altero versu in alterum oculis aberravit. Cujusmodi corruptelam invenies pag. 24 ἀλλ' ἔμοιγε βέλτιον εἶναι δοκεῖ μακρῷ, πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ τῶν εἰρημένων παθῶν, ἐξαναστάντα τῆς κοίτης, ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ (sic L) πάντων τῶν κατὰ μέρος ἔργων, ἄρα βέλτιόν ἐστι e. q. s.

In his duo sunt, quae offensionem moveant. Nam cum Galenus demonstraturus sit, quo modo quis immunem vitiorum sese reddere possit, nonne absurdum esset, si per aliquod tempus eum sine vitiis esse juberet? At finem verbis ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ — παθῶν significari, non est cur dubitemus. Erat igitur antiquitus pro πρῶτον μὲν praepositio quaedam scripta, quae hanc notionem exprimebat. Sed ne verba quidem quae sunt πρῶτον μὲν desiderari possunt propter ea quae secuntur δεύτερον δὲ. Inde elucet, verba πρῶτον μὲν quae in inferiorem versum, ante participium ἐξαναστάντα, pertinent, scriptoris neglegentia in superiorem irrepsisse, ubi voces illas quas desiderari dixi, de loco moverunt. Quod cum haud raro propter literarum similitudinem in manuscriptis libris factum sit, non dubito ex πρῶτον voce praepositionem πρὸς et articulum τὸ in lacunam inferre, ita ut scribendus sit locus: ἀλλ' ἔμοιγε βέλτιον εἶναι δοκεῖ — πρὸς τὸ ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ — παθῶν, πρῶτον μὲν — ἐπισκοπεῖσθαι — δεύτερον δὲ κ. τ. λ.

Pag. 10 eodem modo a librario peccatum est, qui Aldinum codicem descripsit. Verba de quibus agitur haec sunt — „ἴσθι μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε διὰ τοῦτο σιωπᾶν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ αἰτίαν,

ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς. ἀδύνατον γὰρ ἴσως αὐτῷ ἡμαρτῆσθαι μηδὲν πιστεύσας ἐμοὶ τοῦτο νῦν ἐπαινέσεις ὕστερον.“ Offenderis verbis ἴσως αὐτῷ ἡμαρτῆσθαι μηδέν. Quem enim putas pronomine αὐτῷ significari? Nempe eum, quem alloquitur Galenus. Igitur vel σαυτῷ vel αὑτῷ scribendum esset, nisi Laurentianus alius cujusdam scripturae vestigia servasset. Hic enim leguntur ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῷ μηδὲν ἡμαρτεῖσθαί σοι, haud dubie recte. Nam ex his Galeni manum restituturum me esse spero. Primum enim ineptum illud ἴσως deest, et justo loco haud dubie, superiore versu extat inter τινὰ et αἰτίαν, ubi bene sese habet. Praeterea infinitivum desidero, qui ex participio pendeat. Cum igitur ne ἦν αὐτῷ quidem recte se habeant, quid veri similius est, quam antiquitus scriptum fuisse: — εἶναι τὸ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι?

Etiam hic igitur ἴσως illud, cum in versum inferiorem inferretur, primam infinitivi syllabam ει de loco suo depulit.

Totum locum sic restituendum puto: „ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἴσως αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς. ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι πιστεύσας ἐμοὶ τοῦτο νῦν, ἐπαινέσεις ὕστερον.“

Pag. 28: Quem ad modum veteres philosophi de frenandis cupiditatibus verbo κολάζειν utebantur, sic eum quoque qui voluptatem suam coercere ac cohibere non potuit „ἀκόλαστον“ appellabant. Haec sententia verbis inesse videtur, quae exscribam καὶ τῶν μὴ πρὸς ῥημάτων κολασθέντων αὐτὸ δήπου τούτοις πάλαι σύνηθές ἐστιν, ὡς ἀκόλαστος ὅδε τις ἄνθρωπός ἐστιν, ἐφ' οὗ κ. τ. λ. Qualia extant omnino sententia carent. Ne multus sim, codicis scripturam afferam quae haec est: καὶ τοίνυν καὶ πρὸς ῥημάτων μὴ κολασθέντων αὐτὸ δὴ τούτοις πάλαι σύνηθές ἐστι. Veri quid videns jam Goulstonius scripsit αὐτὸ δὴ τοῦ[το] τοῖς πάλαι. Sed major difficultas inest in verbis quae sunt πρὸς ῥημάτων μὴ κολασθέντων, quae quid sibi velint satis obscurum est. Attamen si cogitas, quidnam illud fuerit, quod veteribus in usu erat, nihil dubitabis, quin Galenus ipsam vocem ‚κολάζειν‘ in animo habuerit.

Hinc efficitur, ut vox ῥῆμα excidisse putanda sit. Quodsi ex obscuris illis verbis πρὸς ῥημάτων μὴ κολασθέντων literas ῥημα petieris, duplici modo loco succurres. Namque jam verba haec sunt: καὶ τοίνυν καὶ πρὸς τῶν μὴ κολασθέντων αὐτὸ δὴ ῥῆμα τοῦτο τοῖς πάλαι σύνηθές ἐστι.

Vides igitur hoc quoque loco confirmatum quod dixi, librarii

neglegentia vel aberratione ab altero verbo ad alterum multum peccatum esse. Haec igitur de hoc corruptelarum genere.

Quartam vitiorum classem eae corruptelae efficiunt, quae ex compendiis aut falso aut nihil explicatis ortae sunt.

Falso maxima ex parte compendia ea soluta sunt, quae loco exeuntium verborum syllabarum scripta erant. De his postea videbimus si singulas emendationes proferemus. Iam de nonnullis locis disputandum est, quibus singularum vocum notae falso aut prorsus non explicatae sint.

Pag. 26: ὡς δ' ἄλλοι πάντες αὖ οἱ προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις (lege πρᾶττε). Quinam illi οἱ προελθόντες sint, non patet. Itaque in universum Galenus haec dixisse videtur. Atque si memineris vulgarem notam ἄνοι extare, quae ‚ἄνθρωποι' significet, (cf. Montf. Palaeogr. gr. pag. 343. Cobet Nov. lectt. p. 612.) non negaveris, antiquitus hic scriptum fuisse ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, προελθόντες. Cum tamen nullo modo articulus οἱ desiderari possit, eum ante ἄλλοι inseras necesse est. Itaque verba sic legenda sunt: ὡς δ' οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον — οὕτω σὺ — πρᾶττε.

Prorsus omissum est compendium pag. 69: „οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν, ἐν ταῖς ἕκαστον διατριβαῖς τοὺς φοιτητὰς ἀναπείθειν, ἐνίους μὲν ὀνώδεις φύσει, τινὰς δὲ δριμεῖς μὲν, ἀλλὰ ἀγυμνάστους ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασιν.“ Desideramus in ultimis verbis participium quoddam. Et in codice scriptum est ὀνῶ^{δ'} ὁ τ³ φύσεις, quod vulgo ὁ τὰς φύσεις legitur. Quae cum in nostrum locum minime quadrent, corruptela statuenda est. Atque si quid video, Galenus scripsit ὀνώδεις ὄντας φύσει. Habes participium quod desiderari dicebam.

Praeter haec mirum quantum eo peccatum est in libro, qui est περὶ ἁμαρτημάτων, quod duo inter se simillima compendia confusa sunt. Sunt haec ϑ et ὁ, quorum prius idem significat quod ‚ἡμέρα', alterum quod ‚ὅτι'. (Cf. Montfaucon Palaeogr. graeca. pag. 345.)

Quod intellegens jam Marquardtus in loco illo, qui de horologiis est, tres locos emendavit. Quibus tres alios addam, qui eadem de causa corrupti sunt. Ac primum quidem scriptum videbis pag. 81 „καὶ γνόντων ἡμῶν ὅτι διὰ γραμμῶν τοιῶνδε τὴν μέτρησιν

τῶν μερῶν τοῦ χρόνου ἀναγκαῖόν ἐστι ποιεῖσθαι." Verba per se patent, quamquam de χρόνου voce dubitari potest. In editionibus veteribus sicut in Laurentiano legitur τοῦ χρόνου τις ὅτι ἀναγκ. Charterius, quid haec sibi velint ignorans, verba prorsus omisit. Qua de causa etiam in Kuehniana desiderantur, quae instar Charterianae est. Mutanda sunt in τοῦ χρόνου τῆς ἡμέρας. Eadem de causa pag. 92 desunt aliquot verba: „καίτοι τινὲς αὐτῶν ἀκροατὰς ἔχουσιν, ὁ μὲν κ' ὁ δὲ λ'. In codice enim est ἔχουσιν ἑκάστης θ quod est ἑκάστης ἡμέρας. Sunt haec verbis inserenda.

Prorsus idem vitium commissum est pag. extr. 94, ubi verba haec sunt „καὶ τί θαυμάζειν, ἔφην[1] (fort. ἐχρῆν[2]), εἰ κατὰ (L.) [τὰ] πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ τοῦτο συμβαίνει τοῖς προπετέσιν ὁρῶντας[3] αὐτὸ κἀπὶ τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐνίους πάσχοντας ἑκάστην· ὅτι ἐξ ἀπόπτου γοῦν" κτλ.

Et ἑκάστην et ὅτι extra sensum sunt. Codex Laur. praebet ἑκάστης· itaque hoc quoque loco scribendum ἑκάστης ἡμέρας.

Aliam corruptelam jam supra memoravimus, ubi de interpositis verbis pag. 40 extr. τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, μή τοί γε δὴ τοῖς παισὶ disputavimus. Quem ad modum illo loco verba φάναι et γνῶναι miro aliquo errore inter se confusa sunt, sic alio loco in similem modum peccatum est.

Pag. 38, 18 haec leguntur: καὶ τὰ μὲν (sc. παιδία) φιλόπονα περὶ διδασκόμενα, τὰ δ' ἀμελῆ καὶ ῥάθυμα καὶ τῶν φιλοπόνων ἔνια μὲν ἐπὶ τῷ χαίρειν ἐπαινούμενα προθύμως, ἔνια δὲ ἐπὶ τῷ καταγινώσκεσθαι πρὸς τῶν διδασκάλων αἰδούμενα κτλ. Sine ulla dubitatione scripsit Galenus ἐπὶ τῷ ἐπαινεῖσθαι χαίροντα προθύμως ita ut respondeant haec verba insequentibus ἐπὶ τῷ καταγινώσκεσθαι αἰδούμενα. Fere eandem corruptelam vide apud Plutarchum de tranq. animi (Wyttenbach tom. II pars 2 pag. 916 § 470 A): ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ἐπὶ τῷ χαίρειν καὶ ἀπολαύειν αὐτῶν κτλ. ubi corrigendum est ἀλλὰ χαίρειν ἐπὶ τῷ χρῆσθαι καὶ ἀπολαύειν.

Ut tamen oratio ad finem perveniat, unam corruptelam addere liceat, qua compluribus locis sententiarum nexus turbatur et a perspicuitate maxime abest. Saepissime enim in libris manuscriptis spiritus lenis et asper inter se confunduntur. Sic etiam in Galeno permulta vitia orta sunt.

[1] ἔφην Laur. [2] cf. Din. in Aristog. § 25: „καίτοι, πῶς χρὴ ῥαθύμως ἔχειν, ὁρῶντας ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δωροδοχίαν γιγνομένην." [3] L.: ὁρῶν.

Pag. 7 dicit Galenus haec: Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα διὰ τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνονται, τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον αὑτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν· εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψεῦδος ἡμᾶς δοξάζειν.

Quorsum αὐτὸν referendum sit non patet. Dicit Noster de se ipso. Itaque scribendum aut ἐμαυτὸν aut ἑαυτὸν, quod in codice est; et quidem recte. Nam etiam Galenus ut Attici[1] solent pronomen reflexivum tertiae personae pro ceteris secundae ac primae et singulari et plurali numero usurpat. Vidit hoc primus Marquardtus, qui l. c. pag. 9 ad v. 82 pro ἐν σαυτῷ δοξοσοφαςί (Kuehn pag. 86) ex codicis scriptura αὐτῶ restituit αὑτῷ.

Eadem ratione hisce locis, quos infra scripsi, medicina afferenda est.

1. Ἑαυτὸν pro ἐμαυτὸν: pag. 17. ὅπερ ἐγὼ προστάξας αὐτῷ — ἐφύλαξα. Caselius: ἐμαυτῷ. Laur.: αὐτῷ. lege: αὑτῷ. pag. 31: ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἀρχομένους παρακλητέον ἐστὶν (sc. ἡμῖν) scribe ἐν ἅπασιν αὑτοῖς ἀρχομένοις. Itaque recte est pag. 36: ἑαυτοῖς ἐπιτιμῶντας [= ἡμῖν αὑτοῖς,] ut est etiam in codice.

2. Saepius, ut videtur, ἑαυτοῦ pro σεαυτοῦ scripsit. Pag. 20 ἐὰν διαμείνῃς σαυτῷ προνοούμενος. L: ἑαῦ hoc est: ἑαυτοῦ. Sic etiam legendum est pag. 21: οὕτω καὶ σὺ παράγγειλον σαυτῷ, L: ἑαυτῷ; ibidem: διὰ τῶν σαυτοῦ χειρῶν, L: αὐτοῦ; igitur αὑτοῦ srib.; pag. 49: πλουσιωτέρους σαυτοῦ, L: αὐτοῦ, igitur αὑτοῦ. pag. 32: οὕτως σαυτὸν ἔγνωκας. L: ὄντως αὐτὸν; igitur ὄντως αὑτὸν corrigendum; pag. 42: ἀναγορεύσας σαυτὸν, L: αὐτοῦ; igitur αὑτόν.

III.

In eis quae praecedunt de gravioribus tantum corruptelis disputavimus. Ut tamen demonstrem, quantum levioribus quoque librariorum erroribus peccatum sit, primi libri capita quinque, quantum potero, emendatiora tamquam specimen emendationum adscribam. Libri, quibus in castigandis verbis usus sum, hi sunt:

[1] Cf. O. Schneider ad Isocrat. or. πρὸς Δημον. § 14. H. Sauppe ad Plat. Prot. 312 A.

L = cod. *L*aurentianus plut. 74, 3, saec. XII.
l = cod. *L*ondinensis a Goulstonio citatus.
A = Editio princeps *A*ldina (a. 1525).
B = Editio *B*asiliensis. (a. 1538.)
Ch = Editio *Ch*arterii Parisiensis. (a. 1679.)
C = Editio *C*aselii. (a. 1592.)
G = Editio *G*oulstoni. (a. 1640.)
K = Editio *K*uehnii.
M = Emendationes meae.

Liber primus.

Cap. I. Ἐπειδὴ καὶ δι᾽ ὑπομνημάτων ἔχειν βούλει, ἃ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρινάμην, ἣν ἐνεστήσω πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ γραφέντος Ἀντωνίῳ τῷ Ἐπικουρείῳ βιβλίου „περὶ τῆς [ἐπὶ] τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας," ἤδη πράξω τοῦτο, καὶ τήνδε τίθεμαι τὴν ἀρχήν. ἄριστον μὲν ἦν, αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον εἰρηκέναι σαφῶς, τί ποτε βούλεται σημαίνειν ἐκ τοῦ τῆς ἐφεδρείας ὀνόματος. ὡς δὴ ἄν τις ἐξ ὧν λέγει κατὰ τὸ βιβλίον εἰκάσειεν, ἤτοι τὴν παραφυλακὴν ἢ τὴν διάγνωσιν δοκεῖ μοι δηλοῦν, ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν. ἐνίοτε μὲν γὰρ δόξει προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι καὶ αὐτοὶ πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν· ἐνίοτε δ᾽ ὅπως ἄν τις ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκοι, καὶ πρὸς τούτοις αὖθις ὅπως ἄν τις ἑαυτὸν ἀπάγοι τῶν ἁμαρτανομένων, [ὃ δοκεῖ μοι τοῦ λόγου παντὸς εἶναι σκοπός. ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων ἄχρηστόν ἐστι καὶ περιττόν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτον ἀναφέροιτο. διορθοῦν δὲ χρὴ αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων]. ἐφαίνετο δ᾽, ὡς οἶσθα, καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἔστιν ἢ νοῆσαι σαφῶς. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτοῦ ὁ λόγος γίνεται.

---

1. ἐπειδὴ δὲ L. C. 2. ἐνεστήσω L. C. A. B. G.; ἐνέστησα K. 3. ἐπὶ om. L. C. G. 6. δὴ M. δὲ editt. 9. de transpositione verborum ἐφαίνετο δ᾽, ὡς οἶσθα, καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἔστιν ἢ νοῆσαι σαφῶς, cf. pag. 13. 11. διαγιγνώσκοι K. l. διαγινώσκει L. 13. verba uncis inclusa tamquam glossema extrudenda videntur; cf. pag. 13. 14. αὑτὸν K. αὐτὸν L.

πολλάκις δέ, ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων, ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι δόξει. ἐγὼ δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα, διώρισα, τὰ μὲν ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίνεσθαι, τὸ δὲ πάθος κατά τινα ἄλογον ἐν ἡμῖν δύναμιν ἀπειθοῦσαν τῷ λόγῳ· κοινῇ δ' ἀμφότερα κατὰ γενικώτερον σημαινόμενον ἁμαρτήματα κεκλῆσθαι. λέγω μὲν οὖν ἁμαρτάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα καὶ τὸν θυμῷ τι πράττοντα καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα. Γέγραπται μὲν οὖν καὶ Χρυσίππῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φιλοσόφων θεραπευτικὰ συγγράμματα τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, εἴρηται δὲ καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ, καὶ πρὸ τούτων ὑπὸ Πλάτωνος, καὶ ἦν μὲν βέλτιον ἐξ ἐκείνων μανθάνειν αὐτά, ὥσπερ κἀγῴ. Τὰ δ' οὖν κεφάλαια διὰ τοῦ πρώτου λόγου τοῦδε διὰ συντόμου, ἐπειδὴ κελεύεις, διήξω σοι πάντα, καθ' ἣν ἤδη τάξιν ἤκουσας, ὅτ' ἐπύθου περὶ τοῦ γεγραμμένου τῷ Ἀντωνίῳ βιβλίου. —

Cap. II. Ὅτι μὲν εἰκός ἐστιν ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ μὴ δοκοίημεν αὐτοὶ σφάλλεσθαί τι, πάρεστιν ἐκ τῶνδε λογίσασθαι· πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντας ἤτοι γε ἀναμαρτήτους εἶναι παντάπασιν ἢ ὀλίγα καὶ σμικρὰ διὰ λόγου σφάλλεσθαι, καὶ τοῦτο μάλιστα πεπονθότας, οὓς ἄλλοι πλεῖστα νομίζουσιν ἁμαρτάνειν. Ἐγὼ οὖν, εἰ καί τινος ἑτέρου, καὶ τοῦδε παμπόλλην ἔσχηκα πεῖραν. ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐπ' ἄλλοις ἐπέθεντο τὴν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν, ὁποῖοί τινές εἰσιν, ὀλιγώτατα ἐθεασάμην ἁμαρτάνοντας. ὅσοι δ' ἑαυτοὺς ἀπειλήφασιν εἶναι ἀρίστους χωρὶς τοῦ τὴν κρίσιν ἑτέροις ἐπιτρέψαι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτους ἑώρακα σφαλλομένους. ὥσθ' ὅπερ ᾤμην, ὅτε μειράκιον ἦν, ἐπαινεῖσθαι μάτην — τοῦτο δ' ἦν τὸ Πύθιον γνῶναι κελεῦον ἑαυτὸν — οὐ γὰρ εἶναι μέγα τὸ πρόσταγμα — τοῦθ' εὗρον ὕστερον δικαίως ἐπαινούμενον. ἀκριβῶς μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος μόνος ἂν ἑαυτὸν γνοίη, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἀκριβῶς μὲν οὐδείς, ἧττον δὲ καὶ μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. καθάπερ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τὰς

---

3. διώρισα L. προδιώρισα editt. 6. κεκλῆσθαι L. G. κεκλήσθω B. K. 11. L. F ἐξ εκείνων; a m^2 superscriptum ἐξ αὐτῶν. 14. τὸ Ἀντωνίου βιβλίον L. 16. ἐκ τῶνδε τῶν λόγων Editt. τῶν λόγων *om.* L. M. 18. ὀλίγα καὶ σμικρὰ καὶ διὰ m^2 ex ὀλιγάκις μικρά L. 23. ἀρίστους εἶναι L. 24. ἑτέρους L. μέγιστα K. B. μάλιστα superscr. F μέγιστα m^2 L. 26. ad Πύθιον m^2 in mrg. addidit γράμμα. L. 27. εὑρεῖν l. 28. ἄνευ αὐτῶν L.

τέχνας τὰς μὲν μεγάλας ὑπεροχάς τε καὶ διαφορὰς τῶν πραγμάτων ἅπαντος ἀνδρός ἐστι γνῶναι, τὰς δὲ μικρὰς τῶν φρονίμων τε καὶ τεχνιτῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει καὶ παθῶν. ὅστις μὲν [γὰρ] ἐπὶ μικροῖς ὀργίζεται σφοδρῶς, δάκνει τε καὶ κακίζει τοὺς οἰκέτας, οὗτος μέν σοι δῆλός ἐστιν, ὅτι ἐν πάθει καθέστηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις ἐν μέθαις τε καὶ ἑταίραις καὶ κώμοις καταγίνεται. τὸ δ' ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ χρημάτων ἢ ἀτιμίᾳ μετρίως ταραχθῆναι τὴν ψυχὴν οὐκέθ' ὁμοίως ἐστὶ φανερὸν, ἐκ τοῦ γένους τῶν παθῶν ὑπάρχοι, ὥσπερ οὐδὲ τὸ πλακουντοφαγεῖν ἀκρατέστερον. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατάδηλα γίνεται τῷ προμελετήσαντι τὴν ψυχὴν ἐξοδιάσαντί τε ἁπάντων παθῶν ἐπανορθώσεως δεόμενα καὶ μεῖζόν γε [τοῦ] ἔμπης ἀποφυγεῖν αὐτὰ, διότι μικρά. ὅστις οὖν βούλεται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι, τοῦτο ἐννοήσας, ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἀγνοεῖν πολλὰ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ὅπως ἂν ἐξεύροι πάντα, δυνάμενος ἐγὼ λέγειν ὅπως εὗρον αὐτὸς, οὔπω λέγω, διότι τὸ βιβλίον τοῦτο δύναταί ποτε καὶ εἰς ἄλλων ἀφικέσθαι χεῖρας. ὅπως [δ'] ἂν κἀκεῖνοι γυμνασθῶσιν πρότερον ὁδὸν εὑρεῖν τῆς γνώσεως τῶν [ἰδίων] ἁμαρτημάτων, ὥσπερ καὶ σέ μοι λέγειν ἠξίωσα, καὶ μέχρι τὸ σαυτῷ δοκοῦν ἀπεφήνω, διεσιώπησα, καὶ νῦν οὕτω πράξω, παρακαλέσας τὸν ὁμιλοῦντα τῷδε τῷ γράμματι [συγ]-καταθέμενον αὐτῷ ζητῆσαι, πῶς ἄν τις ἑαυτὸν δύναιτο γνωρίζειν ἁμαρτάνοντα. δύο γὰρ, ὡς Αἴσωπος ἔλεγε, πήρας ἐξήμμεθα τοῦ τραχήλου, τῶν μὲν ἀλλοτρίων τὴν πρόσω, τῶν ἰδίων δὲ τὴν ὀπίσω καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί, τῶν δὲ οἰκείων ἀθέατοι καθεστήκαμεν. καὶ τοῦτόν γε τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ πάντες προσίενται. ὁ δὲ Πλάτων ἀποδίδωσι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γινομένου.

---

4. γὰρ M. add. e c. 6. κώμοις M. κώμαις καταγίνεται L. κωμασταῖς παραγ. Ch. 9. ὑπάρχοι M., ὑπάρχον Editt. τὸ L. Editt. πλακουντοφαγεῖν M. ἀκυρώτερον L. 10. ἐξοδιάσαντί [desinit. vs.] m² in mrg. τήν. 12. τοῦ M. e conj. 13. ἐννοῆσαι l. 15. εὑρὼν B. 17. δ' add. e conj. πρότερον M. ex L. ποτερ' πρὸς Editt. 18. ἰδίων L. 19. τὸ σαυτῷ δοκοῦν C. τοσαῦτα δοκ. K. 20. συγκαταθ. M. e. conj. αὐτῷ K. αὐτῷ editt. et L. m² ex αὐτ̀ 21. δύναται τὸ L. 22. cf. Phaedri fab. IV, 10. 25. καθεστήκαμεν L.; amat, ut videtur, Galenus longiores has formas perfecti. cf. tom. V, p. 412 καθεστηκέναι. p. 434 καθεστήκωσιν. p. 436 καθεστήκασιν, saepius. 26. cf. Plat. legg. V, 731 cap. IV; καὶ ἀποδίδωσι. L.

τυφλῶττον γάρ, φησί, τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. εἴπερ ουν ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτὸν ἁπάντων μάλιστα φιλεῖ, τυφλώττειν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ. πῶς οὖν ὄψεται τὰ ἴδια κακά; καὶ πῶς ἁμαρτάνων γνώσεται; πολλῷ γὰρ ἔοικεν ὅ τε τοῦ Αἰσώπου μῦθος καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος ἀνελπιστοτέραν ἡμῖν τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὕρεσιν ἀποφαίνειν· εἰ γὰρ μηδὲ τοῦ φιλεῖν τις ἑαυτὸν ἀποστῆσαι δύναται, τυφλώττειν ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον· οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ τὸν ἀναγινώσκοντα τόδε τὸ βιβλίον ἠξίουν[ἂν] ἐπισκέψασθαι καθ' αὑτὸν ὁδὸν τῆς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὑρέσεώς, εἰ μὴ χαλεπὸν ἦν τὸ πρᾶγμα, κἄν τις ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐσκεμμένος ᾖ καθ' αὑτόν. καὶ τοίνυν ἐγὼ τὴν ἐμὴν ἀποφαίνομαι γνώμην, ἥν, εἰ μέν τινα καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἑτέραν ὁδὸν εὕροι, προσλαβὼν [καὶ τὴν ἐμὴν] ὠφεληθείη[ἂν] πλεονεκτικῶς, διπλῆν ἀνθ' ἁπλῆς εὑρὼν ὁδὸν σωτηρίας· εἰ δὲ μή, ἀλλ' αὐτῇ γε τῇ ἡμετέρᾳ διατελεῖ χρώμενος, ἄχρι περ ἂν ἑτέραν εὕρῃ βελτίονα. τίς οὖν ἡ ἐμὴ λέγειν ἄν ἤδη [εἴη] καιρὸς, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενον.

Cap. III. Ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα διὰ τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνονται, τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον ἑαυτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν· εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψεῦδος ἡμᾶς δοξάζειν. ἔστι δὲ πάθη ψυχῆς, ἅπερ ἅπαντες γιγνώσκουσι, θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ φόβος καὶ λύπη καὶ φθόνος καὶ ἐπιθυμία σφοδρά. κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ τὸ φθάσαι πάνυ σφόδρα φιλεῖν ἢ μισεῖν ὁτιοῦν πρᾶγμα πάθος ἐστίν. ὀρθῶς γὰρ ἔοικεν εἰρῆσθαι τὸ· „μέτρον ἄριστον“ ὡς οὐδενὸς ἀμέτρου καλῶς γιγνομένου. πῶς οὖν ἄν τις ἐκκόψειε ταῦτα, μὴ γνοὺς πρότερον ἔχων αὐτά; γνῶναι δ', ὡς ἐλέγομεν, ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς. ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ὁ λόγος οὗτος ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, ἄλλον δὲ συγχωρεῖν δύνασθαι κρίνειν, τὸν μήτε φιλούμενον ὑπὸ σοῦ μήτε μισούμενον. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὰ τῶν

5. ἀνελπιστοτέραν L. G. — τερον K. 6. εἴγε μήτε L. μηδὲ M. 9. ἠξίουν ἄν L. 10. κἄν τις M. e conj. καὶ τοίνυν ὡς L., ubi τοίνυν particula ex inferiore versu irrepsisse videtur.' 11. ἢ L. ᾖ editt. 12. εὕροι Editt. εὑρή L. καὶ τὴν ἐμὴν nescio an interpolata sint. 13. ὠφεληθείη πλεότα[τ] L. ἂν M. e conj. 16. [εἴη] add. e conj. 16. ποιησάμενος L. 19. ἑαυτὸν L. cf. Marquardt: locus Galeni qui est de horologiis pag. 9 ad versum 82. et supra pag. 24.; l. αὑτῶν. 22. τὸ φιλεῖν L. 25. ἐκκόψῃ L. 28. κρίναι L. δὲ M. pro τε quod est in editt.

κατὰ τὴν πόλιν, ὃν μήτε φιλήσειν οἶδας μήτε μισήσειν, ἐπαινούμενον ὑπὸ πολλῶν ἐπὶ τῷ μηδένα κολακεύειν, ἐκείνῳ προσφοιτήσας τοιαύτῃ πείρᾳ κρῖνον, εἰ τοιοῦτός ἐστιν, οἷος εἶναι λέγεται. καὶ πρῶτον, ἐὰν ἴδῃς αὐτὸν ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων ἢ καὶ τὰς τῶν μονάρχων οἰκίας ἐπιόντα συνεχῶς, γίνωσκε μάτην ἀκηκοέναι, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀληθεύειν ἅπαντα. ταῖς γὰρ τοιαύταις κολακείαις ἕπεται καὶ τὸ ψεύδεσθαι. δεύτερον, ἢ προσαγορεύοντα ἢ παραπέμποντα τοῖς τοιούτοις ὁρῶν ἑαυτὸν ἢ καὶ συνδειπνοῦντα. τοιοῦτον γάρ τις ἑλόμενος βίον, οὐ μόνον οὐκ ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην ἐξ ἀνάγκης ἔχει, φιλοχρήματος ὢν ἢ φίλαρχος ἢ φιλότιμος ἢ φιλόδοξος ἤ τινα τούτων ἢ πάντα. τὸν δὲ μὴ προςαγορεύοντα μήτε παραπέμποντα μήτε συνδειπνοῦντα καὶ τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι, κεκολασμένῃ [δὲ] τῇ διαίτῃ χρώμενον, ἐλπίσας ἀληθεύειν, εἰς βαθυτέραν ἀφικέσθαι πειράθητι γνῶσιν, ὁποῖός τίς ἐστιν, — ἐν συνουσίαις δ' αὕτη πολυχρονιωτέραις γίνεται, — κἂν εὕρῃς τοιοῦτον, ἰδίᾳ ποτὲ μόνῳ διαλέχθητι, παρακαλέσας, ὅ τι ἂν [ἐν] σοὶ βλέπῃ τῶν εἰρημένων παθῶν, εὐθέως δηλοῦν, ὡς χάριν ἕξοντι τούτῳ μεγίστην, ἡγησομένῳ τε σωτῆρα μᾶλλον ἢ εἰ νοσοῦντα τὸ σῶμα διέσωσε. κἂν ὑπόσχηται δηλώσειν, ὅταν τι τῶν εἰρημένων πάσχοντά σε βλέπῃ, κἄπειτα πλειόνων ἡμερῶν μεταξὺ γινομένων μηδὲν εἴπῃ [συνδιατρίβων δηλονότι], μέμψῃ τὸν ἄνθρωπον, αὖθίς τε παρακάλεσον ἔτι λιπαρώτερον ἢ ὡς πρόσθεν, ὅ τι ἂν ὑπὸ σοῦ βλέπῃ κατὰ πάθος πραττόμενον εὐθέως μηνύειν. ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι, διὰ τὸ μηδὲν ἑωρακέναι περὶ σὲ τοιοῦτον ἐν τῷ μεταξὺ, διὰ τοῦτο μηδ' αὐτὸν εἰρηκέναι, μὴ πεισθῇς εὐθέως, μηδ' οἰηθῇς ἀναμάρτητος ἐξαίφνης γεγονέναι, ἀλλὰ ὁοοῖν θάτερον, ἢ διὰ ῥαθυμίαν οὐ προσεσχηκέναι σοι τὸν παραβληθέντα φίλον ἢ ἐλέγχειν [σε]

1. οἶδας K. οἶδε L. Similiter tom. VII, pag. 668 οἴδαμεν. οἶδα B. cf. tamen Cobet. Nov. lectt. p. 596, qui Paus. IX, 39, 14 οἴδασιν corrigi jubet in ἴσασιν. — μισήσειν *om.* L. B. ἐπαινούμενος L. 3. τῆς αὐτῆς πεῖρας (sic) L. 5. ἐπιόντα G.; ἀπ. L. Editt. 7. ἢ προσαγ. *om.* L. A. 10. φιλότιμος ἢ φιλόδοξος L. φιλόδ. ἢ φιλότ. Editt. 13. δὲ add. e conj. 15. ὁποῖός τις L. τέ τις Editt. 16. εὕροις L. 17. [ἐν] add. e conj. 18. τούτῳ ex τοῦτο m² L. τούτου Editt. ἕξοντα B. — ἡγησομένον L. 19. ὅταν ἴδῃ τι L. *om.* βλέπῃ. 21. συνδιατρίβων δηλ. tamquam glossema inclusi. — τὸν ἄνθρωπον L. 23. κατὰ πάθος M. cf. infra p. 30, 8 κατὰ παθῶν B. κωτν παθῶν L. πραττόμενον L. 27. παραβληθέντα L. — βλημένον Editt. ἐλέγχειν L. ἔλεγχον Editt. [σε] add. e conj.

αἰδούμενον σιωπᾶν, ἢ καὶ μισηθῆναι μὴ βούλεσθαι, διὰ τὸ γινώσκειν, ἅπασιν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώποις ἔθος εἶναι μισεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας, ἢ εἰ μὴ διὰ ταῦτα, ἴσθι, μὴ βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε διὰ τοῦτο σιωπᾶν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ [ἴσως] αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ μηδὲν ἡμαρτῆσθαί σοι πιστεύσας ἐμοὶ τοῦτο νῦν ἐπαινέσεις ὕστερον, θεώμενος ἅπαντας ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρία μὲν ἁμαρτάνοντας καὶ κατὰ πάθος πράττοντας, οὐ μὴν ἑαυτούς γε παρακολουθοῦντας. ὥστε μηδὲ σὺ νόμιζε σαυτὸν ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον εἶναι. νομίζεις δ' ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ἐὰν ἀναπείσῃς αὐτὸν ἅπαντα καλῶς σοι πεπρᾶχθαι, μὴ ὅτι ἑνὸς μηνὸς, ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας. ἴσως οὖν ἐρεῖς, ἣν ἐναντιολογικὸς ᾖς, ἤτοι κατὰ προαίρεσιν ἢ ἐκ μοχθηροῦ τινος ἔθους γεγονὼς τοιοῦτος, καὶ φύσει φιλόνεικος ὤν, ὅσον ἐπὶ τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ προσκεχρημένων λόγων, τοὺς σοφοὺς ἄνδρας ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους εἶναι. τούτῳ δή σου τῷ λόγῳ τὸν ἡμέτερον ἀντίθες διττὸν ὄντα, τὸν μὲν ἕτερον, ὅτι μὴν ὁ σοφὸς ἀναμάρτητός ἐστι τὸ πάμπαν· ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τῷ προσιεμένῳ, εἴπερ ἀναμάρτητός ἐστιν ὁ σοφὸς, οὐδ' ἄνθρωπον ὑπάρχειν αὐτόν, ὅσα δ' ἐπὶ τῷδε, καὶ διὰ τοῦτο τῶν παλαιοτάτων φιλοσόφων λεγόντων ἀκούσεις, ὅμοιον εἶναι θεῷ τὴν σοφίαν. ἀλλὰ σύγε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου ἀπάθειαν ἀσκήσαντες οὐ πιστεύουσι τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δήπου μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σὺ μὴ πιστεύσῃς τῷ λέγοντι μηδὲν ἑωρακέναι κατὰ πάθος ὑπὸ σοῦ πραττόμενον, ἀλλ' ἤτοι μὴ βουλό-

3. μὴ *om.* L. 4. ἴσως L. 5. εἶναι τὸ M. conj. ἣν αὐτῷ μηδὲν ἡμαρτεῖσθαι σοι L. ἡμαρτεῖσθαι μηδὲν B. ἡμαρτῆσθαι μηδὲν K. 8. κατὰ πάθος M. cf. supra p. 29, vs. 23; infra vs. 25. μετὰ παθῶν Ch. K. G. et B. in marg.; l. κατὰ παθῶν Editt. L. κατὰ πάθη C. 10. ἀλλ' ὅτι καὶ μισάνθρωπον L. ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἄνθρ. Editt. K. — δ' ἄλλο τι μᾶλλον Editt., δ' ἄλλο τὲ ἄλλον L. — αὑτὸν M. ex usu dic. Gal. αὐτὸν L. cf. pag. 24. 11. μηνὸς ἑνὸς L. μηνὸς *om.* B. 12. ἣν M. εἰ K. A. B. *om.* L. 13. ἔθους M. ἤθους Editt. τοιοῦτος εἴη L. 14. προκεχρημένων L. B. 15. ἀλλ' ὅτι μᾶλλον L. 16. σου M. σοι Editt. τὸ μὲν ἕτερο (sic!) L. 19. ὅσα ἐπί L. 20. λεγόντων L. *om.* K. 21. τὸν σοφὸν C. 23. πιστεύουσι M.; πιστεύοντες K.; πιστεύονται C. 24. σὺ μὴ πιστ. M. e conj.; σύ. μὴ τοίνυν πιστεύσῃς Editt. 25. κατὰ πάθος M. κατὰ παθῶν L. A. B. μετὰ παθῶν Ch. K. G. l. κατὰ πάθη C. cf. supra vs. 8. — βουλομένων L.

μενον ὠφελεῖν σε νόμιζε λέγειν οὕτως, ἢ μὴ παραφυλάξαι προῃρημένον, ἃ πράττεις κακῶς, ἢ φυλαττόμενον ὑπὸ σοῦ μισηθῆναι, τάχα δὲ καὶ εἰδέναι σέ ποτε πρὸς τὸν ἐπιτιμήσαντά δυσχεράναντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσιν, ὥστ' εἰκότως σιωπᾶν ἢ πιστεύειν μὴ ἀληθεύειν σὲ λέγοντα, βούλεσθαι ἕκαστον εἰδέναι ὧν ἁμαρτάνεις. ἐὰν δὲ πρῶτον τῶν ὑπὸ σοῦ πραττομένων ἀπαλλαγεὶς σιωπήσῃς, εὑρήσεις πολλοὺς ὀλίγον ὕστερον ἀληθῶς ἐπανορθουμένους σε, καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἐὰν χάριν γνῷς τῷ μεμψαμένῳ, χωρισθείσης σου τῆς βλάβης, τούτου γ' ἕνεκεν. ἐξ αὐτοῦ δὲ τούτου [τοῦ] διασκέψασθαι, πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς ἐπετίμησέ σοι, μεγάλης ὠφελείας αἰσθήσῃ, κἂν συνεχῶς πράττῃς αὐτὸ, προῃρημένος ὄντως εἶς γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς, ἔσῃ τοιοῦτος. ἐν μὲν δὴ τῷ πρώτῳ χρόνῳ μηδ', ἐὰν καὶ σκεπτόμενος ἀκριβῶς εὕρῃς ἐπηρεαστικῶς τε καὶ ψευδῶς ἐγκεκληκότα σοι αὐτὸν καὶ ἀπείρως, σαυτὸν πεῖθε, ὡς οὐδὲν ἥμαρτες, ἀλλά σοι ταὐτὸν πρῶτον φιλοσόφημα τὸ καρτερεῖν ἐπηρεαζόμενον. ὕστερον δέ ποτε κατεσταλμένων ἱκανῶς [τῶν] σαυτοῦ παθῶν αἰσθόμενος ἐπιχειρήσεις ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσι μηδέποτε πικρῶς μηδ' ἐλεγκτικῶς μηδέ τι φιλονεῖκες ἐμφαίνων, μηδὲ τὸ καταβάλλειν ἐθέλων ἐκεῖνον, ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα τῆς σῆς, ἵνα τι καὶ πρὸς [τὴν] ἀντιλογίαν ἀντειπόντος αὐτοῦ πιθανὸν [ἤτοι] πεισθῇς ἐκεῖνον ἄμεινον γινώσκειν, ἢ μετὰ πλείονος ἐξετάσεως εὕρῃς αὐτὸν ἔξω τῶν ἐγκλη-

1. προῃρημένων L. 2. μὴ μισηθῆναι L. a m[1] erasum. 3. ἐπιδημήσαντα δυσχερ. L. om. καὶ = B. ἐπιτιμήσ. καὶ δυσχ. K. 5. πιστεύων ἀληθεύοντα L.; ἀληθεύειν M. ἀληθεύοντα Editt. 6. ἀπαλλαγεὶς M. ἀπαλλ[η]ᾶ L. (η a m[2] supra scr.) ἀπαλλαγῇ Editt. σιωπήσεις L. 8. γνῷς M. γνοὺς Editt. — χωρισθείσης σου C. M. χωρισθῇ οὔσης σου K. χωρισθῆς οὔσης B. χωρισ[θ] οὔσης L. 9. [τοῦ] M. e conj. αὐτοῦ δὲ τοῦ διασκ. 1. ἐπετίμησέν σοι L. 13. μηδ' ἐὰν M. εὕρῃς L. εὕροις Editt. — ἐπειρεαστικῶς L. ψευδῶς ἐγκεκληκότα σοι αὐτὸν καὶ M. ex L ψευδῶς ὡς ἐκκεκληκο[τ] σοι τὴν ἀπείρως; ψευδῶς σε κρίνειν, καὶ K. Editt. 14. σαυτὸν πεῖθε M. αὐτὸν πείθειν K. Editt. ταὐτὸν L. B. ταὐτὸ K. πρῶτον L. 16. ἐπειρεαζόμενον L. — κατεσταλμένων M. ex L κατεσταλμένον; — μένος K. 17. [τῶν] M. e conj.; σαυτοῦ K. σαυτῶν L. 18. μηδέ τι φιλονεῖκες ἐμφαίνων M. φιλονείκως ἐμφαίνων C. μηδὲ τὸ φιλονείκως ἐμφαῖνον K. Editt. 19. ἐθέλων C. M. ἐθέλειν K. 20. τὴν L. 21. ἤτοι L. πεισθῇς M. πεισθεὶς K. 22. ἢ M. εἰ K. εὕρῃς L. εὕροις K.

μάτων. οὕτω γοῦν καὶ Ζήνων ἠξίου πάντα πράττειν ἡμᾶς ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. ὠνόμαζε γὰρ οὕτως ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἑτοίμους ὄντας τοῖς πέλας ἐπιτιμᾶν, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς παρακαλῇ. χρὴ δὲ τὸν ἀκούοντα μήτε πλούσιον εἶναι, μήτε αἰδῶ ἔχοντα πολιτικήν· ὡς, ἄν γε ταύτην ἔχῃ, διὰ φόβον οὐδεὶς αὐτῷ τἀληθῆ λέξει, καθάπερ οὐδὲ τοῖς πλουτοῦσι διὰ κέρδος οἱ κόλακες, ἀλλὰ κἂν εἴ τις ἀληθεύων παραφανείη, διασπῶνται πρὸς αὐτόν. ἐὰν οὖν τις ἤτοι πολλὰ δυνάμενος ἢ καὶ πλούσιος ἐθελήσῃ γενέσθαι καλὸς κἀγαθός, ἀποθέσθαι πρότερον αὐτὸν δεήσει [ταῦτα], καὶ μάλιστα νῦν, ὅπου οὐχ εὑρήσει Διογένη δυνάμενον εἰπεῖν ταὐτὸν τἀληθές, κἂν πλουσιώτατος ᾖ, κἂν μόναρχος. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλεύσονται· σὺ δ' ὁ μὴ πλούσιος μήτε δυνατὸς ἐν πόλει πᾶσι μὲν ἐπίτρεπε λέγειν, ἃ καταγινώσκουσί σου, πρὸς μηδένα δ' αὐτὸς ἀγανάκτει, καὶ οὕτως ἔχε ἅπαντας, ὡς Ζήνων ἔλεγε, παιδαγωγούς. οὐ μὴν ὁμοίως γε πᾶσι περὶ ὧν ἂν εἴπωσιν ἀξιῶ προσέχειν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα βεβιωκόσι πρεσβύταις. ὁποῖοι δ' εἰσὶν οἱ ἄριστα βιοῦντες, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι [καὶ χωρὶς ἐκείνων] αὐτὸς παρακολουθήσεις, καὶ γνώσει, ἡλίκα πρόσθεν ἦν, ἃ ἡμάρτανες, ἡνίκα μάλιστα ἐγώ σοι φανοῦμαι λέγων τἀληθῆ, μηδένα φάσκων ἔξω παθῶν ἢ ἁμαρτημάτων εἶναι, μηδ' ἂν εὐφυέστατος ᾖ, μηδ' ἂν ἐν ἔθεσι καλλίστοις τεθραμμένος, ἀλλὰ πάντα τινὰ σφάλλεσθαι, καὶ μᾶλλον ὅταν νέος ᾖ. —

Cap. IV. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ. οὐ μὴν ἀφίστασθαι χρὴ τοῦ βελτίω ποιεῖν ἑαυτόν, εἰ καὶ πεντηκοντούτης τις ὢν αἴσθοιτο τὴν ψυχὴν λελωβημένος οὐκ ἀνίατον οὐδ' ἀνεπανόρθωτον λώβην. οὐδὲ γὰρ εἰ τὸ σῶμα κακῶς διέκειτο πεντηκοντούτης ὤν, ἔκδοτον ἂν ἔδωκε

2. ἀπολογησαμένους L. ὕστερον παιδαγωγοῖς *om.* L. 4. καὶ μηδεὶς L. 4. παρακαλ[ῇ] ῇ add. m² L. 5. μήτε — μήτε M. μηδὲ — μηδὲ libri. αἰδοὺς L. πολιτικοὺς L. 8. παραφανείη M. παραφανῇ K. διασπῶνται M. ex L. διασπ^ἂν^ τὲ πρὸς αὐτόν; πρὸς αὐτῶν libri. 9. ἐθελήσῃ L. ἐθέλῃ σοι K. 10. ταῦτα L. 11. τἀληθ῀ = τἀληθῆ L. 16. ἀξιῶ L. ἄξιοῦ K. 18. [καὶ χωρὶς ἐκείνων] add. e L. 19. γνώσει M. γνώσεις K. ἡλίκα K. πηλίκα L. ἦν ἃ Editt. ἦν ἂν L. 22. μηδ' ἂν ἐν ἔθεσι — τεθραμμένος M. ex L.: μηδ' ἂν ἔθνεσι (B: ἔθνοις) καλῶς τοῖς; ἂν ἐν ἔθνεσι τοῖς καλῶς τεθραμμένοις K. Editt. 22. πάντα M. πάντως libri. 26. βελτίως ποιεῖν L. ἢ καὶ πεντηκ. L. B. 28. ἀνέδωκε L.

τῇ καχεξίᾳ, ἀλλὰ πάντως ἂν ἐπειράθη βέλτιον αὐτὸ κατασκευάσαι, καί τοι τὴν Ἡράκλειον εὐεξίαν οὐ δυνάμενος σχεῖν. μὴ τοίνυν μηδ' ἡμεῖς ἀφιστώμεθα τοῦ βελτίονα τὴν ψυχὴν ἐργάζεσθαι. κἂν τὴν τοῦ σοφοῦ μὴ δυνώμεθα σχεῖν, ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἐλπίζωμεν ἔχειν κἀκείνην, ἂν ἐκ μειρακίου προνοώμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τοῦ γε μὴ πάναισχροι αὐτὴν γενέσθαι, καθάπερ ὁ Θερσίτης τὸ σῶμα, φροντίζωμεν. εἶτ' οὖν ἐφ' ἡμῖν ἦν [μήπω] γενομένοις ἐντυχεῖν τῷ προνοουμένῳ τῆς γενέσεως ἡμῶν, ἐδεόμεθ' ἂν λαβεῖν σῶμα γενναιότατον. ὃ δ' [εἰ] ἠρνήσατο, πάντως ἂν ἐφεξῆς ἐδεήθημεν αὐτοῦ, δεύτερον γοῦν ἢ τρίτον ἢ τέταρτον αὐτὸ σχεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατ' εὐεξίαν. ἀγαπητὸν γοῦν [ἦν], εἰ καὶ μὴ τὸ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τόγε τοῦ Ἀχιλλέως σχεῖν, ἢ εἰ μηδὲ τοῦτο, τόγε τοῦ Αἴαντος ἢ Διομήδους ἢ Ἀγαμέμνονος ἢ Πατρόκλου, εἰ δὲ μὴ τούτων, ἄλλων γέ τινων ἀγαθῶν τῶν ἡρώων. οὕτως οὖν, εἰ καὶ μὴ τὴν τελευταίαν εὐεξίαν τις οἷός τ' ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἔχειν, δέξαιτ' ἄν, οἶμαι, δεύτερον ἢ τρίτον ἢ τέταρτον γενέσθαι μετὰ τὸν ἄκρον. οὐκ ἀδύνατόν γε τοῦτο τῷ βουληθέντι κατεργάσασθαι χρόνῳ πλείονι συνεχῶς τῆς ἀσκήσεως γενομένης. ἔγωγε μειράκιον ὢν ἔτι ταῦτ' ἀκούσας, ἐπεὶ εἶδον ἄνθρωπον ἀνοῖξαι θύραν σπεύδοντα, μὴ προχωρούσης δὲ εἰς τὸ δέον αὐτῷ τῆς πράξεως, δάκνοντα τὴν κλεῖδα, καὶ λακτίζοντα τὴν θύραν καὶ λοιδορούμενον τοῖς θεοῖς, ἠγριωμένον τε τοὺς [ἀμφοτέρους] ὀφθαλμούς, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι, καὶ μικροῦ δεῖν αὐτὸν ἀφρόν, ὡς οἱ κάπροι, προϊέμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐμίσησα τὸν θυμὸν οὕτως, ὥστε μηκέτι ὀφθῆναι δι' αὐτὸν ἀδημονοῦντά με. ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦτο τήν γε πρώτην, [ὡς] μήτε θεοῖς λοιδορεῖσθαί σε μήτε λακτίζειν μήτε δάκνειν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα [καὶ] μήτ' ἄγριον ἐμβλέπειν, ἀλλ' ἐν σαυτῷ κατέχειν τε καὶ

---

1. ἀλλὰ *om.* L. 2. δυνάμενον L. 3. ἀφιστάμεθα L. B. — τὸ βελ αὐτὴν (τι sup. scr.) L. τοῦ βέλτιονα (sic!) B. κᾆν τὴν K. κατὰ τὸν L. 4. δυνάμεθα L. κάλιστα l. ἐλπίζομεν L. 7. ἦν μήπω M. ex L.: ἢ ἦτ' οὖν γενομ. 8. ἐδεόμεθ' C.; δεο^μν' L. [εἰ] add. e conj. 9. ἂν L. οὖν K. 16. ἦν εἰ M. ἤ, καὶ K. 14. ἀγαθῶν K. ἅμα τὰς L. 11. τὸν ἄκρον K. τῶν ἄκρων L. B. γε L.; δὲ K. 18. ἔγωγε M. δὲ K. ἐπεὶ εἶδον C. M. ἐπεῖδον L. K. ἐπιδὼν l. 20. δὲ εἰς K. εἰς L. 22. ἀμφοτέρους M. ex conj.; L.: „spatium duodecim fere litterarum in fine versus vacuum relictum.“ 24. δι' αὐτὸν L.: sup. scr. m² δυνατὸν. 25. ὡς delendum. 27. καὶ expung. videtur.

κρύπτειν τὴν ὀργήν. ἀόργητος μὲν γὰρ εὐθέως ἅμα τῷ βουληθῆναι γενέσθαι τις οὐ δύναται, κατασχεῖν δὲ τὸ τοῦ πάθους ἄσχημον δύναται. τοῦτο δ' ἂν πολλάκις ποιήσῃ, γνωριεῖ ποτε καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἧττον νῦν ἢ πρόσθεν ὀργιζόμενον, ὡς μήτ' ἐπὶ σμικροῖς μήτ' ἐπὶ μεγάλοις θυμοῦσθαι· ἀλλ' ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις μιασμοῖς; οὔπω γὰρ ὑπάρχει παθεῖν ὕστερον αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ὀργίζεσθαι μιασμοῖς, ἥν τις, ὅπερ ἐγὼ προστάξας ἑαυτῷ μειράκιον ὢν ἔτι διὰ παντὸς ἐφύλαξα τοῦ βίου, φυλάξῃ, τὸ μηδέποτε τυπτῆσαι τῇ χειρί μου μηδένα τῶν οἰκετῶν, ὅπερ ἤσκηταί μου καὶ τῷ πατρί. καὶ πολλοῖς ἐπετίμησε τῶν φίλων, περιθλάσασιν [εὑρὼν] ἐν τῷ πατάξαι κατὰ τῶν ὀδόντων οἰκέτας, ἀξίους εἶναι λέγων ἐπὶ τῇ γενομένῃ φλεγμονῇ καὶ σπασθῆναι καὶ ἀποθανεῖν, ὅπου γ' ἐξῆν αὐτοῖς καὶ νάρθηκι καὶ ἱμάντι μικρὸν ὕστερον ἐμφορῆσαι πληγὰς ὅσας ἠβούλοντο καὶ τῇ βουλῇ τὸ τούτων ἔργον ἐπιτελεῖν. ἄλλοι δὲ οὐ μόνον πύξ, ἀλλὰ καὶ λακτίζουσι καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσι καὶ γραφείῳ κεντοῦσιν, ὅταν τοῦτο τύχωσιν ἔχοντες. εἶδον δέ τινα καὶ καλάμῳ, δι' οὗ γράφομεν, ὑπ' ὀργῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν πατάξαντα τὸν οἰκέτην. Ἀδριανὸς [δὲ ὁ] αὐτοκράτωρ, ὥς φασι, γραφείῳ ἐπάταξεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν. ἐπεὶ δὲ διὰ τὴν πληγὴν ταύτην ἔγνω γενόμενον ἑτερόφθαλμον, ἐκάλεσέ τε καὶ συνεχώρησεν ἀντὶ τοῦ πάθους αἰτεῖν παρ' αὐτοῦ δῶρον. ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ πεπονθὼς αὖθις ἠξίωσεν ὁ Ἀδριανὸς αἰτεῖν, ὅ τι βούλοιτο. ἀρνούμενον δὲ ἄλλων μὲν οὐδέν, ὀφθαλμὸν δὲ αἰτῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο δῶρον ἀντάξιον ἀπωλείας ὀφθαλμοῦ; βούλομαι δέ σε καὶ τῶν ἐμοί ποτε συμβάντων ἑνὸς ἀναμνῆσαι, καί τοι γε ἤδη πολλάκις ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρηκώς· ἀπονοστήσας [γὰρ] ἐκ Ῥώμης

2. τις in L a m² add. 3. ποιήσῃ M. libri ποιήσειεν. 6. οὔπω M. conj. e L.: οὕτως. l. οὔτε δὲ. οὔτε editt. μεγίστοις L. μεγάλοις libri. 7. ἥν τις M. εἴ τις libri. τις ὡς ὅπερ L. ἑαυτῷ M. ἐμαυτῷ C. αὐτῷ K. ἀυ^τ τὸ L. αὐτο B. 8. φυλάξῃ *om.* L. 10. εὑρὼν tanq. gloss. delendum. ε ῦ ρὸν (sic) L. 12. ὅπου γὰρ L. B. 13. ἐμφορῆσαι M. ἐφορῆσαι L. B. ἐφορίσαι K. 14. καὶ *om.* L. et B. — τούτων L. τούτοις B. τοιοῦτον K. 18. δὲ L. ὁ M. πατάξας L. B. 19. πῆ δὲ διὰ L. B. 21. δῶρον L. δῶρα K. 22. ἀρνούμενον δὲ M. ex L.: ἀρνοῦντα τῶν δ' = B. ἀρνοῦντα τόνδε. — τὸν δ' ἀρνοῦντα ἄλλων K. — ὀφθαλμὸν αἰτῆσαι L. 25. συμβάντων M. συμβαινόντων libri. 26. ἀπονοστήσας γὰρ M. e conj. ἀπενοήσασιν ἂν L. F ἀπευνοήσασιν sup. scr. m² „Eadem in marg.“: F ἄπερ νοήσασιν. ἀπονοστήσαντι K. — ἐκ Ῥώμης K. — L. F ἀνευρω^μ sup. scr. m² ἂν ἐκ ρω^μ.

συνῳδοιπόρησά τινι φίλῳ τῶν ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης ἀνδρί, τὰ μὲν ἄλλα λόγου τινὸς ἀξίῳ. καὶ γὰρ ἁπλοῦς ἦν καὶ φιλικὸς [καὶ κοινωνικὸς] καὶ χρηστός, ἐλευθέριός τε περὶ τὰς ἐφ' ἡμέρας δαπάνας. ἦν δὲ ὀργίλος οὕτως, ὡς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι κατὰ τῶν οἰκετῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοῖς σκέλεσι, πολὺ δὲ μᾶλλον ἱμάντι καὶ ξύλῳ τῷ παρατυχόντι. γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ πάντα μὲν ἔδωκε τὰ σκεύη καὶ τοὺς οἰκέτας [ἐκτὸς δυοῖν] ἀπὸ Κεγχρεῶν εἰς Ἀθήνας ἐκπέμψας κατὰ πλοῦν, αὐτὸς ὄχημα μισθωσάμενος πεζῇ διὰ Μεγάρων ἐπορεύθη. καὶ δὴ διελθόντων ἡμῶν Ἐλευσῖνα καὶ κατὰ τὸ Θριάσιον ὄντων, ἤρετο τοὺς ἑπομένους οἰκέτας αὐτοῦ περί τινος σκεύους. οἱ δ' οὐκ εἶχον ἀποκρίνασθαι. θυμωθεὶς οὖν, ἐπεὶ μηδὲν ἄλλο εἶχε, δι' οὗ πατάξειε τοὺς νεανίσκους, ἐν θήκῃ περιεχομένην μάχαιραν [μεγάλην] ἀνελόμενος, ἅμα τῇ θήκῃ καταφέρει τῆς κεφαλῆς ἀμφοτέρων οὐ πλατεῖαν ἐπενεγκὼν — οὐδὲν γὰρ ἂν οὕτως εἴργαστο δεινὸν — ἀλλὰ κατὰ τὸ τέμνον τοῦ ξίφους. ἥ τε οὖν θήκη διετμήθη παραχρῆμα, καὶ τραῦμα μέγιστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διττὸν ἀμφοτέροις εἰργάσατο, δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτὸς ἐπάταξεν. ὡς δὲ πλεῖστον ἄμετρον αἷμα χεόμενον ἐθεάσατο, καταλιπὼν ἡμᾶς εἰς Ἀθήνας ἀπῆρε βαδίζων ὠκέως, ἕνεκα τοῦ μή διαφθαρῆναί τινα τῶν οἰκετῶν ἔτι παρόντος αὐτοῦ. ἐκείνους μὲν οὖν ἡμεῖς ἐσώσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ φίλος ὁ Κρὴς ἑαυτοῦ καταγνοὺς εἰσάγει με λαβόμενος τῆς χειρὸς εἰς οἶκόν τινα, καὶ προσδοὺς ἱμάντα καὶ ἀποδυσάμενος ἐκέλευσε μαστιγοῦν αὐτὸν ἐφ' οἷς ἔπραξεν, ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθείς· αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασεν.

1. συνῳδοιπόρησα M. e conj. συνοδοιπορῆσαι libri cf. pag. 14. 2. φίλῳ K. φίλων L. — Γόρτυνος M. ex L.: Γορτύνως. — Γορτύνης K. A. B. 3. ἁπλοῦς ὢν L. καὶ κοινωνικὸς sup. scr. m² L. φιλικὸς libri. 3. ἐφημέρας L. ἐφ' ἡμέρας Editt. 7. ἔδω L. 7. ἐκτὸς δυοῖν M. e conj. ex L. ἐκτὸς δὲ ἓν, quae verba ex hoc loco vel ex margine in inferiorem versum post αὐτὸς falso irrepserant. De toto loco cf. pag. 14. 8. ἐκπέμψας M. C. ἐκπέμψαι libri. αὐτὸς L. (a m¹) m² corr. αὐτοῦ ἐκτὸς δὲ ἕν. 9. Μεγάρων L. a m² pro μεγαλ'. ἐπορεύθη M. πορεύεται G. ἐπορεύετο C. πορεύεσθαι libri. 12. μηδὲν L. μὴ Editt. εἶχεν L. πατάξει L. 13. μεγάλην L. m¹ τῆς κεφαλῆς L. τὴν κεφαλὴν Editt. εἰς τὴν κεφ. C. 14. ἀμφοτέρων L. πλατεῖαν M. C. πλατεῖς K. πλατ' L. πλάτεις B. — ἂν om. L. A. B. ἂν K. εἴργαστο ἂν G. 19. ἀπῆρε K. A. C. ἀπῆει L. acc. corr. m² et ει ex η. ὠκέως L. εὐθέως Editt. — τοῦ μὴ K. μὴ om. L. B. 21. καταγνοὺς εἰσάγει M. κατα γνοὺς K. Μεγάρας εἰσάγει Editt. K. Μεγαλ' L. fort. μεγάλας ὀργάς.

ἐμοῦ δ' ὡς εἰκὸς γελῶντος, ἐδεῖτο προσπίπτων τοῖς γόνασι, μὴ ἄλλως ποιεῖν. εὔδηλον οὖν, ὅτι μᾶλλον ἐποίει με γελᾶν, ὅσῳ μᾶλλον ἐνέκειτό μοι μαστιγωθῆναι δεόμενος. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ποιούντων ἡμῶν ἱκανὸς ἐτρίβετο χρόνος, ὑπεσχόμην αὐτῷ δώσειν πληγὰς, ἥν μοι παράσχῃ καὶ αὐτὸς ἕν, ὃ ἂν αἰτήσω, σμικρὸν πάνυ· ὡς δ' ὑπέσχετο, παρεκάλουν ὑποσχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ, καὶ τοῦτ' ἔφην εἶναι τὸ αἴτημα. τοῦ δὲ ὑποσχομένου πράξειν οὕτως, πλέον αὐτῷ διελέχθην ὑποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδὲς, τῷ λόγῳ δηλονότι, καὶ οὐ διὰ μαστίγων. [ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ παιδαγωγεῖσθαι διῆλθον.] ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐνιαυτῷ προνοησάμενος ἑαυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο. σὺ δ', εἰ καὶ μὴ πολὺ γένοιο βελτίων, ἀρκεσθήσῃ γε καὶ μικρῷ τινι κατὰ τὸν πρῶτον ἐνιαυτὸν ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ κρεῖττον. ἐὰν γὰρ ἐπιμείνῃς τῷ πάθει ἀντέχων καὶ πραΰνων τὸν θυμὸν, ἀξιολογώτερον ἐπιδώσεις κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος. εἶτ', ἐὰν ἔτι διαμείνῃς ἑαυτοῦ προνοούμενος καὶ μᾶλλον ἐν τῷ τρίτῳ καὶ μετ' αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ [καὶ τοῖς ἑξῆς] αἰσθήσῃ μεγάλης αὐξήσεως εἰς βίου σεμνότητα. αἰσχρὸν γὰρ, ἵνα μέν τις ἰατρὸς ἀγαθὸς ἢ ῥήτωρ ἢ γραμματικὸς ἢ γεωμέτρης γένηται, πολλοῖς ἔτεσιν ἐφεξῆς κάμνειν, ὡς δ' ἄνθρωπος ἀγαθὸς, μηδέποθ' ἑλέσθαι τῷ μήκει τοῦ χρόνου κάμνειν.

Cap. V. Τίς οὖν ἐστιν ἡ τῆς ἀσκήσεως ἀρχή; Πάλιν ἀναλάβωμεν — ὑπὲρ γὰρ τῶν ἀναγκαιοτάτων οὐδὲν χεῖρόν ἐστι καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν τὰ αὐτὰ — τὸ μηδέποτε μηδένα τῶν οἰκετῶν ἁμαρ-

3. ἐνέκειτο μοι M. e c. ἐν ἐκείνῳ τῷ libri. δεόμενος M. l. cf. Plut. Fab. Max, IX, 11. ἐνέκειτο τῷ δήμῳ πολὺς μὴ προέσθαι δεόμενος τὸν Μινούκιον. θεώμενος K. — ἐπειδὴ δὲ Editt. δὲ *om.* L. 4. ἢν M. εἰ libri. παράσχ. L. εἰ et ἢν saepissime confunduntur. Itaque v. c. formula εἰ τύχῃ quae Galeno maxime in deliciis est, semper corrigenda est in ἢν τύχῃ. Aliis locis, quibus conjunctivus facile corrigi nequit, εἰ cum optativo scribendum est. 7. πράξειν L. πράττειν Editt. διηλέχθην L. B. 9. ᾧ L. τῷ Editt. 10. verba ἀλλ' — διῆλθον tamquam glossema inclusi. cf. pag. 16. παιδαγωγεῖσθαι M. ex L. παιδαγωγεῖται B. παιδαγωγῆσαι K. 11. ἐνιαυτῷ L. ἐν ἑαυτῷ Editt. 14. ἀξιολογικώτερον L. 15. ἑαυτοῦ L. M. σαυτῷ Editt. 17. καὶ τοῖς ἑξῆς add. ex L. — εἰς βίου σεμνότητα L. εἰς βίον σεμνότερον Editt. 18. ἀγαθὸς add. ex L. ἢ ῥήτωρ ἢ γραμμ. L. ἢ γραμμ. ἢ ῥήτωρ Editt. 19. κάμνειν Editt. κινεῖν L. ὁ δ' ἄνθρωπος L. πότ' ἑλέσθαι L. 22. Post ἀρχή interrogationis signum posui. 23. Statui parenthesin. 24. ἁμαρτῶντα L.

τάνοντα διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν νουθετεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἐγώ ποτε πυθόμενος, αἱρεῖσθαι Πλάτωνα πρός τινα τῶν ὑπηρετῶν ἁμαρτόντα, διὰ παντὸς οὕτως ἔπραξα, καλὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ σὺ παράγγειλον ἑαυτῷ, μήτ' αὐτὸς διὰ τῶν αὑτοῦ χειρῶν οἰκέτην πλῆξαι μήτ' ἄλλῳ προστάξαι, παρ' ὃν ἂν ὀργισθῇς χρόνον, ἀλλ' εἰς τὴν ὑστέραν ἀναβαλέσθαι.

[καταστάντος γάρ τοι τοῦ θυμοῦ σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ, πόσας χρὴ πληγὰς ἐντεῖναι τῷ τῆς κολάσεως ἀξίῳ. ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινόν ἐστι σὺν γνώμῃ πρᾶξαι οὕτως, αἰτήσαντα ἱμάντα καὶ σωφρονίσαντα λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρήσειν, ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτῃ;]

πολλῷ γὰρ ἄμεινόν ἐστι μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ πράττειν, ἃ πράττεις, ἔξω τῆς ἀλογίστου μανίας γενόμενον. [ὅπερ καὶ τῷ λογισμῷ σου πιστεύων εὑρήσεις]. ὅτι γὰρ ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀποδεῖ μανίας, ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι μαθεῖν ἔστι. παίοντες γὰρ [καὶ λακτίζοντες] καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια καὶ θορυβῶδες ἐμβλέποντες ἕκαστα πράττουσιν, ἄχρι τοῦ, καθάπερ ἔφην, καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι καὶ τὰ μὲν καταράσσειν, τὰ δὲ δάκνειν, τὰ δὲ λακτίζειν. ἀλλ' ἴσως φήσεις ταῦτα τῶν ὄντως μαινομένων εἶναι, τὰ δὲ ὑπὸ σοῦ γινόμενα σωφρονούντων. ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν ἔλαττον ἁμαρτάνουσι τῶν τοὺς λίθους καὶ τὰς θύρας καὶ τὰς κλεῖς δακνόντων τε καὶ λακτιζόντων οἱ τοὺς οἰκέτας ταῖς ἑαυτῶν παίοντες χερσίν, ὁμολογῶ, πέπεισμαι δὲ καὶ τὸ πρὸς ἄνθρωπον ὠμόν τι ποιεῖν ἢ μικρᾶς μανίας ἔργον ὑπάρχειν ἢ ζώου τινὸς ἀλόγου τε καὶ ἀγρίου· οὐ γὰρ μόνος ἄνθρωπος ἐξαίρετον ἔχει

---

3. οὕτως L. 4. ἑαυτῷ L., σαυτῷ Editt. — αὐτοῦ M. αὐτοῦ L., σαυτοῦ Editt. 6. ἀναβαλέσθαι M. ex L.: ἀναβαλλέσθαι; ἀναβάλλεσθαι l. ἀνακαλέσασθαι Editt. 7. verba καταστάντος — ἁμάρτῃ interpolationis speciem prae se ferentia uncis inclusi cf. pag. 16. καταστάντος γάρ τοι τοῦ θυμοῦ L. μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν Editt. 8. ἢ μηδὲ K. L. εἰ μηδέ C. — μὴν ἀρχὴν L. 9. σὺν γνώμῃ M. auctore H. Sauppio, συγγνώμῃ K. — αἰτήσει L. — σωφρονήσαντα L. B. 10. τὸ λυποῦν L.; de confus. his verbis cf. Cobet Novae lectt. p. 82. — συγχωρήσειν L. συγχωρῆσαι Editt. 12. verba ὅπερ — εὑρήσεις glossam olere videntur; ὅπερ τῷ λογισμῷ σου πιστεύων M. e conj.; ὁπότε καὶ τῷ λογισμῷ τὸ πυκτεῦον εὑρήσεις libri cf. pag. 17. 14. ἐξ αὐτῶν ὃν L. — γὰρ *om.* L. 15. καὶ λακτίζοντες expunxerim propter ea quae secuntur: τὰ δὲ λακτίζειν. 17. κατεάσσειν L. 18. φήσεις M. C., φήσουσι Editt. 21. τῶν ἑαυτῶν L. 23. ὠμόν τι Sauppe, ἅμα τι libri, τοιοῦτο τι C. 24. ἄνθρωπος Sauppe. — ἐξαίρετον M. ἐξαίρε^τ L. ἐξαίρετα Editt. — ἔχει παρὰ M. ἔχει ἄρα παρὰ K, ἔχει ἄρα L.

παρὰ τὰ ἄλλα τὸ λογίζεσθαι; τοῦτο δ' ἐὰν ἀπορρίψῃς [καὶ] τῷ θυμῷ χαρίζῃ, ζώου, οὐκ ἀνθρώπου βίος. μὴ τοίνυν νόμιζε, φρόνιμον ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐκφύγῃ, λακτίζειν καὶ δάκνειν καὶ κεντεῖν τοὺς πέλας. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκέτι μέν ἐστι θηρίον, οὐ μὴν ἤδη γε φρόνιμος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων τε καὶ θηρίων. ἆρ' οὖν ἀρκεῖ σοι μηκέτ' εἶναι θηρίῳ, ἢ βέλτιον, ὥσπερ οὐκέτι θηρίον, οὕτω μηδ' ἄφρονά σε μηδ' ἀλόγιστον ἔτι διαμένειν, τοῦ [δ'] ἄνθρωπος γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς οὐ πεφρόντικας; ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν μηδέποτε θυμῷ δουλεύων, ἀλλ' ἀεὶ διαλογιζόμενος ἅπαντα πράττῃς, ἅ σοι χωρὶς τοῦ πάθους σκεπτομένῳ φαίνεται κράτιστα. πῶς οὖν ἔσται τοῦτο; τιμήσαντός σου τιμὴν σαυτὸν μεγίστην, ἧς οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι μείζονα. τὸ γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι πάντων ἀνθρώπων βελτίονα; σὺ δὲ ἴσως νομίζεσθαι [τί ἄλλο ἔστιν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι νομίζεσθαι] μὲν εἶναι βελτίων ἐθέλεις, εἶναι δὲ ὄντως βελτίων οὐ βούλει, καθάπερ εἴ τις ἐπεθύμησε νομίζεσθαι μὲν ὑγιαίνειν τὸ σῶμα νοσεῖν δὲ κατ' ἀλήθειαν. ἢ οὐχ ἡγῇ νόσημα εἶναι ψυχῆς τὸν θυμόν; ἢ μάτην ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομάζεσθαι νομίζεις πάθη ψυχῆς πέντε ταῦτα, λύπην ὀργὴν θυμὸν ἐπιθυμίαν φόβον; ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ βέλτιον εἶναι μακρῷ πρὸς τὸ ἐπὶ πολὺ ἔχειν ἄνευ τῶν εἰρημένων παθῶν, πρῶτον μὲν ἐξαναστάντα τῆς κοίτης ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ

---

1. τὰ ἄλλα τὸ L. τἄλλα K. — post λογίζεσθαι interrogationis signum posui Sauppio autore. τοῦτο δ'ἐὰν Sauppe. ταῦτα ἐὰν K. 2. ἀπορρίψῃς Sauppe. ἀπορίψασ[θ] L. ἀπορρίψωσιν K. τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι τῷ θυμῷ ζωὴν L. καὶ τῷ θυμῷ χαρίζῃ M. ζώου M. ζοὴν libri. — βίοι L. 3. ὡς ἂν L. 4. κεντρεῖν L. 5. μὴν ἐστὶ L. 6. ἀρκεῖ σοι — θηρίῳ Sauppe ex L. ἀσκ. 'σοι — θηρίω; — ἀσκήσεις — θηρίον Editt. 8. Verba τοῦ [δ'] ἄνθρωπος γενέσθαι — οὐ πεφρόντικας transposui, quia post μηκέτ' εἶναι θηρίῳ male se habent. [δ'] M. 9. πεφρόντικας L. πεφροντικῶς Editt. πεφροντικότα B. 10. ἃ σοι M. ἅπαντα σοι libri. 15. σὺ δὲ L. σὲ δ' Editt. Verba τί ἄλλο — νομίζεσθαι tamquam διττογραφία librarii errore orta, expungenda sunt cf. p. 19. 16. ἐθέλεις M. — ἐθέλειν Editt. et L. ὄντως L. οὕτως Editt. ου βούλ L. μὴ βούλεσθαι Editt. — 18. νοσεῖν L. νοσεῖ K. 19. πάθη ψυχῆς L. ψυχῆς πάθη Editt. — δοκεῖ βέλτιον εἶναι δοκεῖ L. 21. πρὸς τὸ M. ex πρῶτον μὲν, quae verba ex inferiore versu in hunc locum falso illata erant. cf. pag. 20. ἔχων L. 22. πρὸ L. πρὸς Editt.

πάντων τῶν κατὰ ἡμέραν ἔργων, ἆρα βέλτιόν ἐστι πάθεσι δουλεύοντα ζῆν ἢ λογισμῷ χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα; δεύτερον δ', ὅτι τῷ βουλομένῳ γίγνεσθαι καλῷ κἀγαθῷ παρακλητέον ἐστὶ τὸν δηλώσοντα τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἕκαστον, εἶτ' ἔτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν ἐν προχείρῳ τὴν δόξαν ταυτην, ὡς ἄμεινον μέν ἐστιν ἑαυτὸν τιμῆσαι τῶν καλῶν κἀγαθῶν, τοῦτο δ' ἄνευ τοῦ σχεῖν τὸν δηλώσοντα τῶν ἁμαρτανομένων ἕκαστον ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῖν περιγενέσθαι, καὶ μέντοι καὶ σωτῆρα ἐκεῖνον καὶ φίλον μέγιστον ἡγεῖσθαι τὸν μηνύσαντα τῶν πλημμελουμένων ἕκαστα· εἶθ' ὅτι, κἂν ψεῦδος σοι φαίνηταί ποτ' ἐγκαλέσας, ἀόργητον προσήκει φαίνεσθαι, πρῶτον μέν, ὅτι δυνατόν ἐστιν; ἐκεῖνον σοῦ βέλτιον ὁρᾶν ἕκαστον ὧν ἁμαρτάνων τυγχάνεις, ὥσπερ καὶ σὲ ὧν ἐκεῖνος· τὸ δὲ δεύτερόν ἐστι, κἂν ἐπηρεάσῃ ποτὲ ψευδῶς, ἀλλ' οὖν ἐπήγειρέ σε πρὸς ἀκριβεστέραν ἐπίσκεψιν ὧν πράττεις. ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον ἐν τούτῳ, ἀεὶ φύλαττε προῃρημένος γε τιμᾶν σεαυτόν. Ἔστι δὲ τοῦτο διὰ μνήμης ἔχειν πρόχειρα τό τε τῶν ὀργιζομένων τῆς ψυχῆς αἶσχος τό τε τῶν ἀοργήτων κάλλος. ὥσπερ [δ' ὁ] ἁμαρτάνειν ἐθισθεὶς χρόνῳ πολλῷ δυσεξάλειπτον ἔσχε τὴν κηλῖδα τῶν παθῶν, οὕτω καὶ τῶν δογμάτων, οἷς πειθόμενος ἀνὴρ γενήσῃ καλὸς κἀγαθὸς, ἐν πολλῷ χρόνῳ προσήκει μελετᾶν ἕκαστον. ἐπιλανθανόμεθα γὰρ αὐτοῦ ῥᾳδίως ἐκπίπτοντος τῆς ψυχῆς ἡμῶν, διὰ τὸ φθάσαι πεπληρῶσθαι τοῖς πάθεσιν αὐτήν. τοιγαροῦν παρακολουθητέον ἐστὶν, ἕκαστον τῶν σωθῆναι βουλομένων μηδεμίαν ὥραν ἀπορραθυμεῖν, ἐπιτρεπτέον τε πᾶσι κατηγορεῖν ἡμῶν, ἀκουστέον τε πρᾴως αὐτοὺς καὶ χάριν οὐ τοῖς κολακεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπλήττουσιν [ἰστέον].

---

1. κατὰ ἡμέραν Sauppe. κατὰ μέρος libri. 2. ὅτι τῷ M. ὅτῳ Editt. δ' L. 3. καλῷ κἀγαθῷ M. καλὸς καγαδὸς K. L. 4. εἶθ' ὅτι L. 5. ἐν προχείρα (sic) L. 7. δηλώσαντα L. τιμῆσαι τῶν καλῶν Sauppe. τιμήσαντα καλὸν K. libri. 9. τὸν σωτ. K. om. τὸν M. 10. εἶθ' ὅτι K. οἶθ' (sic) ὅτι B. οἶδ' ὅτι L. 13. καὶ σὲ ὧν ἐκεῖνος M. ὥσπερ L. ὡσ γε καὶ σὲ τῶν ἐκείνου libri. τὸ δὲ δεύτερόν ἐστι M.; libri: τί δεύτερόν ἐστι; *om.* K. 16. τιμᾶν L. Editt.: τιμᾶσθαι. 18. κάλλος Editt. καλῶς L. — ὥσπερ M. ὃς γὰρ libri. δ' ὁ M. e conj. ἐθισθεὶς L. ἐθισθῇ Editt. δυσεξάλειπτον C. δυσεκλήπτως K. δυσέκληπτος L. B. δυσέκνιπτον G. 19. κηλῖδα C. G. probante Sauppio; κλεῖδα libri. 22. ἐκπίπτοντα L. 23. αὐτὴν Editt. ἑαυτ L. — παρακολουθητέον L. παρακόλουθον Editt. 24. ὡς μηδεμίαν K. om. ὡς M. 26. ἰστέον Sauppe. ἔχειν K. B. ἔχειν *om.* L.

ἀνεῴχθη σου ἡ θύρα διὰ παντὸς τῆς οἰκήσεως, ἔξεστι τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρὸν, ἣν οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος. δεῖ οὖν θαρρεῖν, ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. ἔστι δ' ὥσπερ τὸ πᾶν τῷ ἄκοντι ἐκκόψαι δύσκολον, οὕτω τὰ μεγάλα τῷ βουληθέντι ῥᾷστον. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης σου διὰ παντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία τοῖς συνήθεσιν ἔστω πάντα καιρὸν εἰσιέναι. ὡς δ' [οἱ] ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι προελθόντες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πρᾶττε. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους ἁμαρτόντες τι φωραθῆναι, μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται· σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ μάλιστα πειθόμενος τῷ φάντι·

„Πάντων δὲ μάλιστ' αἰσχύνεο σαυτόν.“

[Cap. VI.] Οὕτως γὰρ πράττων δυνήσῃ ποτὲ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς ἐν σοὶ δύναμιν ἄλογον, ὥσπέρ τι θηρίον ἡμερῶσαί τε καὶ πρᾳῦναι· ἢ δεινὸν ἂν εἴη τοὺς μὲν ἱππικοὺς ἄνδρας ἀχρείους τοὺς ἵππους παραλαβόντας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ χειροήθεις ἐργάζεσθαι, σὲ δ' οὐκ ἔξωθέν τι λαβόντα ζῶον, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ [σου] δύναμιν ἄλογον, ᾗ διὰ παντὸς ὁ λογισμὸς σονοικεῖ, μὴ δυνηθῆναι πραῦναι [τὴν] αὐτὴν, εἰ καὶ μὴ ταχέως, ἀλλ' ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ. —

V.

His quinque capitibus specimen earum emendationum addere liceat, quibus in reliqua commentarii parte opus visum est.

---

3. δεῖ οὖν θαρρεῖν ὡς ὑπὸ K. B. δεῖ οὖν ὡς θαρρεῖν L. ὡς *om.* M. . 4. καταλειμένων L. κατηλειμμένον B. — ὅπερ τὸ πᾶν L. — τῷ ἄκοντι *om.* L. 5. οὕτω M. οὕτως libri. 7. κατὰ πάντα libri; extrudit κατὰ Sauppe. — ὡς δ' οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι Sauppe; ὡς δ' ἄλλοι πάντες αὖ οἱ K. cf. pag. 22; Cobet: Novae lectiones pag. 612 „Notissimum est, quot menda compendium ANOC pepererit.“ 9. πρᾶττε M. πράττεις libri. 10. ἁμαρτῶντας L. 13. αἰσχύναι|ο L. αἰσχύναι ο σαυτόν A. B. αἰσχύνεο K. cf. Stob. flor. I, 15, 11 Meinecke. 18. τῇ ψυχῇ [σου] M, ἐν τῇ σαυτοῦ ψυχῇ L. 19. ὁ λογισμὸς ου (sic) συνοικεῖ L. 20. τὴν αὐτὴν L.

Cap. VI. pag. 27, 10. ὡς γε κἀπ' αὐτῶν] L.: ὡς ἐκείνην ου^τ κἀπ' αὐτ. Ex his corrigenda sunt verba: ὡς ἐκείνων οὕτω κἀφ' αὐτῶν.

pag. 32, 2. scribe: ἐπισκέπτου μᾶλλον, πότερον ἐγκρατῶς διψῆσαι χθὲς ἢ τήμερον.

pag. 32, 8. lege: καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν οἰνοφλυγίαις ἔστιν ἰδεῖν ἡδομένους. L.: τοῖς μέν. K.: ταῖς μέν.

pag. 32, 11. ταγήνοις]. L.: τα^{γν}. Haud dubie scribendum est τηγανίταις. cf. Gal. VI, p. 490. οἱ μὲν οὖν ταγηνῖται παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ὀνομαζόμενοι, παρ' ἡμῖν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν τηγανῖται σκευάζονται δι' ἐλαίου μόνου. βάλλεται δὲ τὸ μὲν ἔλαιον μόνον εἰς τήγανον ἐπικείμενον ἀκάπνῳ πυρὶ κ. τ. ἑ.

Cap. VII. pag. 35, 11. τούτων ἐλάττων μέν, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ πάθος. Deest substantivum. Haud male Goulstonius scripsit τούτων ἐλάττων μὲν [καὶ ἡ φιλαρχία] ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ πάθος, ita ut haec verba librarii errore, de quo supra vidimus, in superiorem versum irrepsisse existimanda sint.

pag. 35, 16. πλησιάζον αὐτῇ]. L.: πλησ. δέ πως αὐτήν. Scribendum videtur: πλησιάζον δέ πως αὐτῷ.

pag. 36, 13. τῶν συζώντων recte Bas. et Laur. pro eo quod apud Kuehnium legitur σωζόντων.

pag. 37, 4. L.: καί τις τῶν συνηθεστάτων. (καί τοι K.)

pag. 37, 5. ἀρνούμενος ἀνιᾶν]. Corrigendum videtur ἀνιᾶσθαι velut pag. 18, 2 ἀρνούμενον ex ἀρνοῦντα.

pag. 37, 7. ἀγρυπνοῦντα]. Accusativus notissimae legi grammaticae repugnat. L.: ἀγρυπνᾶ. Scribendum ἀγρυπνᾶν, ut etiam paullo post v. 9. ἀνιώμενος pro ἀνιώμενον.

pag. 37, 10. Verba maxime deturbata sic emendanda esse puto σμικροῖς] [παρ'] ἐμαυτοῦ ἠξίου μαθεῖν, ὅπως ἐμοὶ (sic L.) τοῦτο περιεγένετο, πότερον ἐξ ἀσκήσεώς (sic L.) τινος ἢ δογμάτων (sic L.) ἢ φύντι τοιούτῳ.

pag. 38, 4. lege: καὶ λίθοις καὶ ξύλοις ἀμύνασθαι.

pag. 42, 8 post ‚διδάξαντα' lacuna statuenda est, cujus sententiam ex aliis locis restituere poteris: Gal. XIX, pag. 40 et 59, aliisque.

pag. 44. extr. lege εἰ δὲ πλείω τῆς εἰς ταῦτα χρείας (L.) εἴη.

Cap. IX. pag. 47. extr.: locum corruptissimum hunc in modum sanasse mihi videor: σαυτὸν δ' ὡσαύτως ἐμοὶ διαιτώμενον θεῶμαι, λυπούμενον δ' ἀνομοίως (L.) ἐμοί, καίτοι τῆς οὐσίας σου ἕκαστον ἔτος αὐξανομένης.

pag. 48. 11. ἐθεασάμην] L.: ἐθεάσ^{ομ}; igitur ἐθεάσω με καὶ τὰ χρέα διαλυσάμενον.

Cap. X. pag. 52, 15. ἐκ τῶν ὑστέρων] L.: ἐκ τῶν ῥηθέντων.

pag. 54, 3—5. Ex codice haec verba sic corrigenda sunt: καθάπερ ἤκουσά τινος λέγοντος, ἥττονος (L.) μὲν ἀνθρώπου (L.) καὶ λιχνείας καὶ ἀφροδισίων, καὶ δόξης καὶ τιμῆς, οὐκ ἔχοντος (L. ἔ^{χ} τὸν δὲ πλοῦ^{τ} εἴτ' ἀνιω^{μ}) δὲ πλοῦτον, εἶτ' ἀνιώμενον, διότι μηδενὸς ἐτύγχανεν ὧν ἐφίετο.

pag. 54, 9. φάντος δέ μου οἱ πλεόνων ἐτῶν] L.: φαν^{τ} δ' ἐμοῦ ἢ πάλ ἐτῶν. Igitur corrigendum: φάντος δ'. ἐμοῦ ἢ πολλῶν ἐτῶν δεῖσθαι.

pag. 55, 8. ἀδύνατόν ἐστι νῦν ὁρίσαι τοῦτο τὸ πρῶτον ἀρχομένῳ] L.: του^{τ} τῷ πρώτῳ; igitur legendum: ἀδύνατόν ἐστι γνωρίσαι τοῦτο τῷ πρῶτον ἀρχομένῳ.

pag. 55, 11. Locum difficillimum sic recte restituisse me persuasum habeo: ὥσπερ δ' ἐν τούτῳ ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς φιλοτιμίας ἐκκοπτομένης ἀναισχυντία (sic L.) [γεννᾶται] κατὰ τὰς καλῶς (L.) πεφυκυίας ψυχάς. ἑτέρους οὖν (L.) εἶναι [δεῖ] τοὺς ὀψομένους κτλ.

pag. 57, 2. L.: κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδὸν γίνεται.

Liber II. Περὶ ἁμαρτημάτων.

Cap. I. pag. 59, 12—60, 3. interpolationis speciem prae se ferre mihi videntur quia et corruptissima verba sunt neque in sententiarum nexum quadrant. Facile fieri poterat, ut librarius, cum (60, 6) verba „ὡς γεωμετρικοῦ δηλονότι τἀνθρώπου" scriberet, periodum illam tamquam explicationem horum margini adscriberet. Unde is, qui postea hunc librum describebat, verba in contextum, idque falso loco, ut saepius in hoc commentario, intulit.

Cap. II. pag. 62, 4. τελείωσιν τολμῶσιν]. Omnes libri: τελείωσιν om. τολμῶσιν, quod a Kuehnio vel Schaefero illatum videtur, sicut paullo ante ἀριθμῶν pro ἀρετῶν quod in libris est; τολμῶσιν recipiendum est; expungendum τελείωσιν.

pag. 62, 11. ὅτι δὲ οὐκ ἂν ἔπειθον, ὡς ἀληθῶς εἰ μή τις ἦν αὐτοῖς ὁμοιότης, οὐδὲ ταῦτα δῆλον· ὡς οὐ σμικράν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. Ut ex eis quae secuntur intellegitur, Galenus de similitudine verarum et falsarum rationum dicturus est. Itaque scribendum εἰ μή τις ἦν ἐν τοῖς [λόγοις] ὁμοιότης, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. καὶ [L.] σμικρὰν negatione οὐ expuncta.

pag. 63, 5. περὶ τὰς ὁμοιότητας] scribe ὥσπερ [γὰρ] τὰς ὁμ.

pag. 63, 15; deest verbum finitum, quod dicunt. Inserendum est ex usu Galeniano ὁρῶμεν, quod ante ὡς ὀρθῶς facile excidere potuit. cf. K. pag. 3 πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντας et saepius.

pag. 63, 16 προσχηματισμοῦ] L.: προχρηματισμ; lege πρὸς χρηματισμὸν sicut τιμῆς ἕνεκεν. cf. Gal. adhort. tom. I, p. 38 ὥστε εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι. Plat. Ep. VIII, 355 A. μὴ πρὸς χρηματισμόν.

pag. 64, 4. εἶναι] corrigendum in κρῖναι cf. pag. 8. ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ὁ λόγος οὗτος ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, ἄλλον δὲ (sic e conj.) συγχωρεῖν δύνασθαι κρίνειν.

pag. 65, 2. scribe: νομίζειν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑαυτοῖς ἐγνῶσθαι.

pag. 65, 8 ante ὅσα περ insere ὡς.

pag. 65, 12 ‚πρὸς ἀλήθειαν' deest in libris; et a Charterio illatum videtur. Locum spurium sic restituerim; τοῦτο γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ σύμπαν ἐστι, καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον [καὶ] τεθράφθαι χρηστὸν, εἶτα δεῖται παιδείας. τῷ δὲ μήτε φύντι πρὸς ἀλήθειαν, ἔν τ' ἐπιτηδεύμασι (L.: ἐπιτηδευμασι$^{\tau}$) μοχθηροῖς — τραφέντι, — ἀδύνατόν ἐστίν ὀρεχθῆναί ποτ' ἀληθείας.

pag. 66, 2 lege: ὃς ἂν ἀληθείας ᾖ φίλος, ἐκείνῳ.

Cap. III. 10. ἢ τὰ ἐπιταχθέντα] scribe εἰς τὰ ἐπιτ.

16. τοῦ προλαβόντος· εἴ τις εἰς πέντε διελεῖν] scribe τοῦ προ-

λαβόντος, ἤτοι εἰς πέντε διελεῖν ἴσα — ἢ εἰς ἕπτα κελεύσειεν, εἴτε (L.) εἰς εἴκοσιν ἢ ἑκατόν (L. om. εἰς).

pag. 67, 1 διδαχθεὶς] scribe διδαχθείσῃ χρώμενος.

pag. 67, 3 versus corruptus sic restitui potest: πρᾶγμα, [καὶ] φανεῖται ἅπαντα τὰ μέρη τῆς [L.] οὕτω διαιρεθείσης ἀκριβῶς ἴσα.

pag. 68, 6 lege: καὶ βασάνους [οὐ] μικρὰς ἐκ τοῦδε αὐτῆς τῆς (L.) ἀληθείας ἕξομεν, ὡς τολμήσασθαί ποτε χρήσασθαι κἀπὶ τῶν [μὴ] δυναμένων αὐτὸ μαρτυρεῖν ἐναργῶς.

pag. 68, 12 corrigendum est: ἐν ὕλαις πραγμάτων, ἐλεγχούσαις μὲν τὸν ψευδῶς οἰόμενον εὑρηκέναι τὰ ζητούμενα, μαρτυρούσαις δὲ τοῖς ἀληθῶς εὑρηκόσιν.

pag. 69, 7 ὅτι δὲ δάκνονται] deest verbum finitum. L.: οἱ δὲ ὅτι. Conjecerim οἶδα δὲ ὅτι.

pag. 70, 8 ἐὰν οὖν ἐξέλῃ ὁ μέλλων] L.: ἐξέλ^ς τ^ῦ μέλλον^τ id est ἐξέλῃς τοῦ μέλλοντος. cf. p. 51, 1. τὴν δ' αὐτὴν ταύτην ἀπληστίαν ἂν ἐξέλῃς τοῦ τιμᾶσθαι βούλεσθαι.

pag. 71, 2. πείθεσθαι ferri nequit; itaque aut πείθειν μειράκια ἀπαίδευτα· scribendum, aut quod mihi videtur ἐπιθέσθαι τοῖς μειρακίοις.

pag. 72, 1. fort. scribendum ὥσπερ[ανεί] αὐτοί.

pag. 72, 7. post δογμάτων ex Laur. insere εἰσί.

pag. 72, 11. scribe ἐναργὲς δὲ τούτου τεκμήριόν ἐστι.

pag. 72, 12. σοφίσματα, λόγοι τινὲς ὄντα Laur.

pag. 73, 8, 9. scrib.: πείσουσι δὲ, προβάλλειν ἐπιτρέποντες τοῖς βουλομένοις τῇ πείρᾳ γνῶναι τὴν δι [άνοιαν] αὐτῶν.

pag. 73, 14. Scripserim προμεμαθηκέναι πρότερον [τὰ] τῆς τῶν ἀληθῶν λόγων φύσεως.

pag. 74, 2. scribe τοὺς βουλομένους.

pag. 74, 8. Laur. optime: εἶτ' οὐχ ἐσχάτης — ἄξιοί εἰσιν;

pag. 75, 7—8. ex Laurentiano verba depravata sic emendaverim: ἢ ὅστις μὲν, ἐσκιρρωμένος[1] ἐτῶν ἤδη τριῶν ἢ τεττάρων ἄλυτον ἔχει τὸν σκίρρον, ἡ δὲ (L.) τῶν τοιούτων γερόντων ψυχὴ τὸν τῆς ἀμαθείας τε καὶ δοξοσοφίας σκίρρον ἐτῶν τριάκοντα [ἢ τεσσαράκοντα] (L.) ἔχουσα δύναται λυθῆναι;

[1] L. μὲν ἐσκιρ^ν ἐν ᾧ τὸ ἤδη τριῶν.

pag. 76, 1. ὡς ἐριζομένων ὄντων ferri nequit. Itaque scribe ἐρεζόντων.

pag. 76, 17. κατάκρισις ψευδὴς] lege κατὰ κρίσιν ψευδῆ.

Cap. IV. pag 78, 8 legendum videtur: πάντες ἦκον οἱ τιμήσαντες (δὲ om. in L.) ἑαυτοὺς προπετῶς. — (L.) ἀπεφήναντο δὲ [alterum ἀπεφήναντο abest a L.] προπετῶς ἤτοι πάντες, ἢ χωρὶς ἑνὸς[1] ἄνευ τοῦ κρῖναι τὰς ἀποδείξεις, εἴτ' ὄντως εἰσὶν ἀποδείξεις, εἴτε εἶναι φαίνονται.

Cap. V. pag. 81, 4. δέξασθαι εἰς τὴν] εἰς om. in L.

pag. 87, 12. μειζόνως ἢ ταῖς — ἡδοναῖς δουλεύοντες. L.: μειζόνως οἱ ταῖς. Scribe ἢ οἱ.

pag. 88, 5. ἐξ. ἔχουσαν, τὸ μαρτυρῆσαι πρὸς αὐτῶν τῶν εἰρημένων]. L.: μαρτυρεῖσθαι. Igitur locum sic restituere poteris, ἐξ. ἔχουσαν τὸ μαρτυρεῖσθαι πρὸς αὐτῶν τῶν εὑρημένων.

pag. 88, 15. εὐλόγως ἀλαζονεύονται]. Sine dubio corrigendum est εὐλόγως [ἂν] ἠλαζονεύοντο.

pag. 90, 6, μόνοις αὐτὰ] corrige αὐτοῖς.

pag. 91, 15. ἔνεστι γνῶναι] L. ἔνεστί σοι γνῶναι.

pag. 91, 17. διαβάλλουσι]. L.: διαβα$^{λλ'}$ igitur διαβάλλειν.

pag. 91, 18. Scribendum videtur ἐγὼ δ' [εἰ] συνάγω αὐτούς.

pag. 92, 1. legerim ἀλλὰ μὴν αἰδῶ τινα καταπροτείνονται.

pag. 92, 11. Laur. recte: ἀγνοούντων δέ.

Cap. VI. pag. 93, 18. L.: βραχεῖαν μὲν ἐλπίδα.

pag. 94, 2. ἐφ' ᾧ] L. recte: ἔφην.

pag. 94, 8. Scribe ὄντων γὰρ ἐναργῶν τῶν μέν.

pag. 95, 10—13. Haec verba mirum sane quantum corrupta hunc in modum sanavisse me credo: τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἀναμνήσθητι, πρὶν ἐπὶ τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ μετιέναι, [εἰ] εἶπες (L.) καὶ σύ ποτε προπετῶς; „ὅρα τόνδε τινὰ τὸν προσιόντα“ φέρε „Μένιππον“, ὅς, ὁπόθ' ἧκε πλησίον — (L. ὡς ἀποθῆκε) — ἔγνωσται.

pag. 97, 4. θεάσασθαι τὸ προστιθέμενον εἰς ἑαυτοὺς] ut opinor, scribendum est θεάσασθαι προστιθεμένους ἑαυτοὺς ἁπάσαις ταῖς προπετέσι συγκ.

pag. 98, 2. εἰ μὴ ἄρα πλεονεξία]. Cum Goulstonio scripserim

[1] Verba οὐδ' αὐτός ἐστι φανερὸς tamquam gloss. del.

ἡ μιαρὰ πλεονεξία. cf. pag. 52, 12. τοῦ πλούτου κινυροῦ (sic L.) τε καὶ μιαροῦ μᾶλλον;

pag. 98, 4. ἐπαινῶ μόνον] corrige: ἐπαινούμενον.

Cap. VII, pag. 98, 14. deest verbum. Fortasse πέφυκε ut est pag. 93, 8 ubi verba sic emendanda sunt: [ἴδοιμεν] (L. οἰδ οἱ μὲν ἐν) ἐν αὐτῷ σαφῶς, εἴτ' ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μένειν εἴτε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον τινὰ τόπον, ὅπερ ἂν ἐν αὐτῷ τεθῇ σῶμα." Sed nil necesse. In Laurentiano codice extat μεθίσταται; itaque supra quoque scribendum εἴτε μένει.

pag. 99, 3. Multa deesse videntur ante ἤκουσα πρῴην. ἀμφισβητοῦντοιν, ut ex codicis scriptura ἀφιστούντοιν emendandum est.

pag. 100, 12. L.: τὸ τοῦ ξύλου βάρος τῷ τοῦ ὕδατος.

pag. 101, 10. ἕν τι καὶ δύο]. Ex quo apparet, secundam enarrationem sub finem commentarii periisse.

pag. 101, 16. scribe: διαφέρει γε μὴν, ἔφην, τοῦδε τοῦ φιλοσόφου.

pag. 102, 6. L.: ὁμοδόξων.

pag. 102, 12. Corrige: τοιούτους. γνώσεσθε δὲ, ὅτι μὴ ψεύδομαι, ex Laurentiano, qui haec exhibet: γνώσεσθαι δ', ὅτι μὴ ψεύδο$^{\mu}$. Ald. ὅτι μὴ ψεύδ.

pag. 103, 1. L.: ἀλλὰ γὰρ]. Ante haec lacunam statuamus necesse est, quippe cum minime intellegatur, qua de re subito de divitibus agatur. Respicit hic locus ad ea, quae libro primo ineunte (pag. 13) Galenus dixerat.

Typis exscripserant Metzger & Wittig.

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

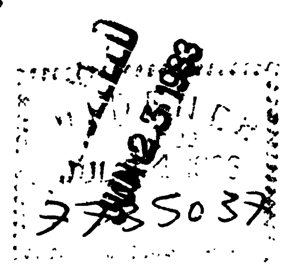
A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

AUG 23 '82 H

AUG 7 '67 H

CANCELLED

Gg 1.30
Observationes criticae in Cl. Galen
Widener Library 006687667
3 2044 085 118 347